

Celoletna naročnina	175 Lir
Polletna	90 "
Posamezna številka	4 "
Za Jugoslavijo	2 Din

Gorica, sobota 20. julija 1946

Nauk zadnjih dogodkov

Barbarski teroristični napadi na ljudske ustanove in demokratične organizacije v Trstu in Gorici ter množične aretacije antifašistov ob priliki ljudskih protestnih zborovanj po zavezniški vojaški in civilni policiji so razgibale ljudske množice v središčih in še bolj trdno povezale podeželsko prebivalstvo v borbi za svoje človečanske pravice. Delovno ljudstvo je na izzivanje odločno odgovorilo s splošno stavko, ki je zajela vse demokratične elemente ter strnila fronto ogroženih v nerazrušljivo celoto. Na desetine tisočev kmetov je zavezno stopilo na stran ogroženih delavcev ter podprlo svoje sotrpine tako obilno kot takega zgodovina ne pomni. Premoč ljudskih množic se je pokazala že prve dni in borbenost se je stopnjevala tako naglo, da so množice dejansko postale gospodar položaja. Zločinci so bili pregnani tudi iz središča Trsta in stavka je s tem dosegla svoj namen. Ne glede na to, da je ZVU proglašila upravičeno stavko in odpor ljudskih množic proti napadalcem za nezakonite, se je stavka razvila in zavzela takšen razmah, da bi se jo lahko označilo kot pravo ljudsko vstajo. Ti dogodki in razvoj upravičene borbe primorskega ljudstva za svojo svobodo so velik nauk in opozorilo vsem tistim, ki ne upoštevajo volje in pravice borečega se ljudstva. Eden izmed najvažnejših uspehov naše narodne borbe, ki se razvija vzporedno z borbo proti fašističnemu divjanju in njegovim padalnostim v coni A, katere je pod zaupno upravo ZVU, je brez dvoma tudi ta, da je ljudstvo na svojih vseljudskih protestnih zborovanjih jasno dokazalo, da ne bo več prenašalo nasilstev ter je s tem tudi opozorilo vso svetovno javnost, da je fašizem v coni A živ in da ogroža mir.

Dvanajstidnevna splošna stavka je bila politična stavka, ki je dokazala, da je slovansko-italijansko bratstvo živa sila ljudstva, ki ne prizna sklepov pariške konference v kolikor režejo našo narodnostno telo. Stavka pa je tudi potrdila in dokazala, kdo je pravi pravičnik rodoljub in borec proti fašizmu in njegovim ostankom. Svet se je prepričal in verjetno tudi ZVU, da so delovne množice Julijske krajine predvsem pa delavci v Trstu in Trzinu najdoslednejši in najbolj goreči rodoljubi. Heroizem delavcev, ki so tako rekoč goloroki s svojimi prsi branili svoje ustanove in odbili fašistične napade v Trstu, je brezmejen. Ves svetovni tisk je obširno razpravljalo o junaki borbi primorskega ljudstva, pri čemer je tudi to, da se na dogodke v coni A mora gledati trezno in da je treba priti do odgovarjajočih zaključkov, ki morajo biti pravični. Upoštevati morajo voljo ljudstva. Le taki sklepi bodo jamstvo trajnega in trdnega mira na tem delu Evrope. Naše izkušnje so bogate. Mnogo smo pretrpeli, zato je potrebno da do cela razumemo to, kar se dogaja pri nas. Solidarnost delovnih množic izven meja Julijske krajine za našo stvar ni slučajna. Evropski narodi so poskusili fašistični škorenj, zato tudi cenijo naše ljudstvo, ki ne dovoli pod nobenim pogojem, da bi se v bodoljubnem Trstu znova razpasel barbarski fašizem. Splošna stavka je prekinjena, vendar se bo borba za pravično rešitev

PODPREDSEDNIK ZVEZNE VLADE EDVARD KARDELJ O VPRAŠANJU TRSTA IN JULIJSKE KRAJINE

GORICA - UPRAVNO IN KULTURNO SREDIŠČE PRIMORSKIH SLOVENCEV

JULIJSKA KRAJINA JE BILA 13 STOLETIJ NAŠA ZEMLJA IN SAMO 25 LET POD JARMOM ITALIJANSKIH IMPERIALISTOV

17. julija se je vršila peta skupna seja Zveznega sveta in Sveta narodov Ljudske skupščine FLRJ pod predsedstvom predsednika Zveznega sveta Vladimirja Simiča. Seji so prisostvovali vsi ministri zvezne vlade, ki trenutno bivajo v Beogradu. Na današnji seji je odgovoril podpredsednik zvezne vlade Edvard Kardelj na vprašanje ljudskih poslancev Radevna Mijuškovića in Dušana Bratića glede vprašanja Trsta in Julijske krajine. Podpredsednik Edvard Kardelj je rekel:

»Tovariši poslanci! Iz izjav, ki so jih dali predsednik vlade, Tito in drugi uradni predstavniki naše dežele, ste videli, da jugoslovanska vlada ni pristala in da ne bo pristala na neke sklepe, ki so bili sprejeti na pariški konferenci in ki se tičejo življenjskih interesov narodov Jugoslavije. To je predvsem vprašanje razmejitve med Italijo in Jugoslavijo in vprašanje položaja samega

Trsta. Vi veste, kje gredo predlagane meje med Jugoslavijo in Italijo, oziroma predlagane meje med Jugoslavijo in Trstom. Vi ti di veste, kako nepravilni so ti predlogi za narode Jugoslavije. V priložnosti bom navedel samo nekaj najznačilnejših dejstev.

»S temi sklepi je n. pr. odvzeta Jugoslaviji Gorica. Gorica je upravno središče goriške pokrajine, kateri je dalo mesto svoje ime in ki ostane po francoskem predlogu pod Italijo. Gorica je hkrati staro kulturno središče primorskih Slovencev, ki ni samo po imenu, ampak tudi po etnični sestavi slovensko mesto. Z izločitvijo Gorice ne ostane tej pokrajini, ki ima 100.000 prebivalcev, niti eno središče, večje od 3000 prebivalcev. Na ta način je zrušen ves gospodarski sistem goriške pokrajine, prebivalstvo pa bo moralo živeti v izredno težkem ekonomskem položaju.

dela več tisoč delavcev, ki prihajajo iz Krasa in Vipavske doline. Povprečno število tega delavstva lahko vidimo iz statistike iz leta 1921. Takrat je imel Tržič 11.838 prebivalcev. V samih ladjedelnicah pa je istočasno delalo 9 do 10 tisoč delavcev in nameščencev. To so bili delavci iz goriške in furlanske nižine. Zato je danes težko točno določiti etnično strukturo Tržiča, toda dejstvo je, da je ogromna večina prebivalstva za priključitev k Jugoslaviji. Poleg tega je Tržič središče trgovine za sosedni Kras, življenjske potrebščine pa dobiva iz Vipavske doline.

Predel med Morganovo in francosko linijo na jugu v Istri je po svojem etničnem sestavu jugoslovanski. Po štetju iz leta 1945 je od 75.588 prebivalcev 40.000 Jugoslovancev in 34.000 Italijancev. To razmerje je še bolj poudarjeno, če ne upoštevamo mestnega prebivalstva. V mestnih občinah Koper, Milje, Izola, Piran, Umag in Novi grad je leta 1945 živelo od zgoraj omenjenih Italijanov 29.504, kar pomeni štiri petine. Ta mesta so ostanki beneške oblasti nad Jadranskim morjem. Benečija in ostale italijanske mestne republike so imele po vsem Sredozemlju svoje kolonije, v katere so priseljevale italijansko prebivalstvo, kljub temu pa ne misli nihče, da bi proglasil te pokrajine

ne v Sredozemlju kot etnično italijanske.

Če pogledamo ozemlje zapadno od francoske linije samo do najstrožje etnične meje in brez Trsta, vidimo, da živi na tem ozemlju po štetju iz leta 1910 in s korekturami štetja iz leta 1945, 99.126 Jugoslovancev in 55.724 Italijancev. Od Jugoslavije torej režejo predel, v katerem imajo Jugoslovanci skoraj dvetretjinsko večino. Če potem še upoštevamo po štetju iz leta 1910 Jugoslovane v Trstu, katerih je bilo 51.108, kar pa je očitno pre nizko ocenjeno, potem vidimo, da ostane izven jugoslovanskih mej zapadno od francoske linije 150.234 Jugoslovancev. K temu je treba še prišteti Slovence, ki živijo zapadno od najstrožje etnične meje. Teh so našli leta 1910, odnosno 1911, 14.740. Dejansko pa je njihovo število najmanj 30.000. Tako bi ostalo izven Jugoslavije na njeni zapadni meji 180.000 Jugoslovancev. Na drugi strani pa bi ostalo pod jugoslovansko oblastjo vseh štiri Reko po štetju iz leta 1945, 80.000 Italijancev, od katerih živi 53.000 v obalnih mestih Poreč, Rovinj, Pulj in Reka.

V vsakem primeru pa ostane pod Italijo mnogo več Jugoslovancev, kakor pa Italijancev pod Jugoslavijo. In temu pravijo »etnična meja« odnosno »etnično ravnotežje«.

Veljajo naj načela resnične demokracije, nacionalne svobode in samoodločbe

Pariški sklepi odzemaajo Jugoslaviji njen prirodni in najvažnejši izhod na morje — Trst, istočasno pa ga izolirajo od zaledja in obsodijo tako na gospodarski propad. Jasno je, da taka rešitev nima opravičila niti iz gospodarskega, niti iz političnega, odnosno etničnega stališča.

Če upoštevamo vsa ta dejstva, potem nam šele postane popolnoma jasno, kakšno krivico delajo narodom Jugoslavije pariški sklepi. Nismo zahtevali ničesar, kar ni naše, pristali smo celo na to, da odstopimo v nekaterih točkah od našega prvotnega predloga italijansko-jugoslovanske meje z ozirom na mesta, kjer smo iz lokalnih ekonomskih in prometnih razlogov zahtevali nekatere manjše dele italijanskega teritorija. Nismo zahtevali, da nam dajo strateške položaje na etnično italijanskem ozemlju, čeprav bi to moralno lahko zahtevali, če upoštevamo, kako zahrbtno nas je napadla Italija. Tega nismo zahtevali, ker je zgrajena nova Jugoslavija na resničnih demokratičnih načelih samoodločbe in enakopravnosti narodov. Tega nismo zahtevali zato, ker želimo, da živijo naši narodi svobodno na svojem ozemlju in ker ne želimo odzemaati tujeja ozemlja. Zato smo postavili naše mejne zahteve premišljeno in s polno moralno odgovornostjo. Postavili smo jih tako, da nam zgodovina ne bo mogla nikoli očitati, da smo izkoriščali božajo

zmagovalca v vojni in zahtevali nekaj, na kar nimamo moralne pravice in nekaj, kar ni v popolnem skladu z načeli resnične demokracije, nacionalne svobode in načela samoodločbe. Tu li nismo zahtevali več z namenom, da bi dobili manj. Pošteno in ne kot imperialistični trgovci smo postavili svojo zahtevo in naše ljudstvo ima na vsako ped zemlje stokratno pravico. (Dolgotrajno ploskanje in odobravanje). Nam so v Parizu rekli: »Kaj se pritožujete, dajemo vam tri četrtine Julijske krajine«. Mi pa smo jim odgovorili in jim danes iznova odgovarjamo: Jugoslaviji nihče ničesar ne daje. Julijska krajina je bila 13 stoletij naša zemlja in samo 25 let pod jarmom italijanskih imperialistov. V kolikor so naša mesta Ljubljana, Zagreb in Beograd, ki so bila prav tako stoletja pod tujo oblastjo, toliko je naša tudi Julijska krajina, ki je prav tako bila pod oblastjo zatirancev. (Živahno odobravanje v vsej dvorani). Najosnovnejša načela pravice so prekršena, če hočemo opravičevati tako zaslužnjevanje našega ljudstva z izgovorom, da je bilo to ljudstvo tudi v preteklosti zatirano in da je tako rekoč na to že »navajeno«. Ni dvoma, da je s tem razkrito ono imperialistično in kolonialno pojmovanje, s katerim gledajo na druge narode kot na blago, s katerim je mogoče trgovati.

Da bi opravičili tako podjarmljenje našega etničnega strnj-

Francoska linija ni ne pravična ne objektivna

Edini argument, ki ga navaajo za to, da mora Gorica pripasti Italiji je dejstvo, da živi v njej 14.812 Italijanov in 10.868 Slovencev in to po štetju iz leta 1910. To torej pomeni, da je v Gorici po štetju iz leta 1910, kakih 4000 Italijanov več nego Slovencev. Da bi lahko priključili to italijansko manjšino v Gorici k Italiji, so morali avtorji francoske linije priključiti Italiji tudi popolnoma slovenske okoliške občine Podgora, Števerjan, Standerž, Sovodnje in vas Vipolže, v katerih živi 9741 Slovencev in vsega 280 Italijanov. »Pravičnost« in »objektivnost« avtorjev francoske linije obstoja torej v tem, da dajejo Italiji 20.609 Slovencev zato, da bi se zadostilo »etničnemu načelu« in priključilo k Italiji 14.812 Italijanov iz središča Gorice. Ponavljam, da so Slovenci celo po štetju iz leta 1910 v večini.

Poglejmo nadalje Kanalsko dolino, ki je v geografskem pogledu

podaljšek Savske doline in ki veže slovenski dolini Zilice in Soče s prelazom, ki vodi v slovensko Rezijo. Njen vzhodni del (Bela peč) je zgodovinski sestavni del Kranjske, ostala Kanalska dolina pa sestavni del Koroške. V londonskem paktu so zahtevali Italijani Kanalsko dolino samo, da razvodnice pri Babnici. Še danes smatrajo njihovi geografi, da je italijansko ozemlje Kanalske doline samo do te razvodnice. Do leta 1918 ni bilo v vsej Kanalski dolini niti enega Italijana. Danes je tam poleg priseljenih Italijanov in ostankov Nemcev (kakih 700) še najmanj 3000 Slovencev, ki so edini prvotno naseljeni prebivalci. Edino opravičilo italijanske suverenosti nad Kanalsko dolino je ustvarjanje ofenzivnih položajev proti Jugoslaviji in možnosti napada preko slovenske Koroške v Dravsko dolino. Leta 1941 so pričeli Italijani napad na Jugoslavijo prav s teh položajev.

Zakaj odvzimate slovenskemu narodu pristop k morju?

Popolnoma je tudi nerazumljivo, iz kakih etničnih razlogov odvzema francoski predlog Jugoslaviji obalo med Trstom in Trzinom. Po štetju iz leta 1920 imajo Slovenci tu več kakor 95% večino v prebivalstvu. Italijani imajo torej samo 5% prebivalstva. Ta del tudi nima zgodovinskih in drugih posebnih ekonomskih zvez s Trstom. Edini razlog za koridor je ustvarjanje zveze

vprašanja Trsta in Julijske krajine nadaljevala vse dotlej, dokler ljudstvo ne doseže svojih ciljev ki so priključitev k Jugoslaviji. Ljudstvo hoče biti gospodar na svoji zemlji. Politika vsiljevanja je za Primorje odzvonila. Vendar pa smo zainteresirani na miru, da se dostojno uredijo naši nacionalni in človeški interesi, ker smo narod, ki se je nesebično boril in zato ne zahteva nobenih nagrad, temveč samo pravično pla-

med Italijo in Trstom na račun čisto slovenskega ozemlja. Koridor odvzema slovenskemu narodu edino možnost pristopa k morju severno od Trsta, nima pa pristopa tudi južno od Trsta. Francoski predlog loči tako vso Ljudsko republiko Slovenijo od njenega morja in to na nekoliko kilometrov pred obalo.

Sam Tržič je ekonomsko povezan z Julijsko krajino. V Trzinu čilo. Vojna s fašizmom je bila za nas Primorje težka šola. Kot najmanjši narod v Evropi smo bili tlačeni četrto stoletja in zaradi smo se osvobodili tega suženjstva, strgali smo verige in prišli k svobodi. Postali smo ljudje. Nismo več enostavno privržani kot pes na verigo. Izvojevali smo si pravico do svobodnega življenja in to naj vedo tudi gospodje ministri v Parizu.

L.

no naseljenega ozemlja, nam zapadni zavezniški pravijo: Pod vašo oblastjo so ostali Italijani v Zadru, Reki, Pulju in zato morate dati zapadne slovenske kmete Italiji, da bo nekako »etnično ravnotežje« in da bo enako število Italijanov in Jugoslovancev pod tujo oblastjo. Mi pa lahko odgovorimo našim zaveznikom, ki tako postavljajo vprašanje, sledeče: Zakaj je potrebno, gospodje, kaznovati in zaslužiti zapadne slovenske kmete, ki so stoletja strnjeno živeli na tem ozemlju? Ali morda zato, ker so se naseljevali v preteklosti v naših mestih benečanski trgovci? Zakaj pa ne uporabljate potem tega načela tudi za one Italijane, ki živijo v mnogih drugih mestih po vsej obali Sredozemskega morja? Pri tem pa moram takoj pripomniti, da ne obtožujem italijanskega naroda in mu tudi ne odrekam pravice, da živi svobodno v naših mestih. Nasprotno, prepričan

sem, da italijanski delovni ljudje v teh mestih sami najbolje razumejo, da je njihova srečna bodočnost samo v bratstvu z ljudstvom, sredi katerega žive, in ki jim bratsko sega v roko in spoštuje njihove nacionalne pravice. Toda nihče nimá pravice odvzeti nacionalne svobode Slovencem in Hrvatom v imenu ustvarjanja nekakega »etničnega ravnotežja« z ozirom na to, »ker so bile zgodovinske prilike take, da so se naseljevali Italijani po nekaterih naših mestih. Pojem etnične meje je samo eden — to je meja med strnjeno naseljenim italijanskim in strnjeno naseljenim jugoslovanskim ozemljem. (Živahno odobravanje). Ta meja pa gre ob robu furlanske nižine proti severu. To mejo tudi označujejo več ali manj točno vsi objektivni zemljevidi Evrope. Tudi iz tega razloga zahtevamo, da se določi taka meja med Jugoslavijo in Italijo. (Živahno odobravanje).

Naša velika zaveznica

Prav iz teh razlogov je tudi Sovjetska zveza odločno in jasno podprla zahteve Jugoslavije. (Burno in soglasno odobravanje). Sovjetska zveza je imela pri tem samo namen pomagati svojemu zavezniku, ki se je častno in hrabro boril za splošno zavezniško stvar in ki postavlja upravičeno zahtevo, da združi svoje narode pod enim krovom. Sovjetska zveza se je odločno zavzemala za očitno pravično stvar Jugoslavije. Sovjetska zveza je s tem iznova pokazala, da ji je vsaka imperialistična tendenca in da lahko pričakujejo mali narodi z zaupanjem njeno podporo pri varovanju svoje svobode in neodvisnosti. (Ploskanje). Na žalost pa niso zavzeli vsi naši zavezniški tega stališča. Do izraza so prišle take težnje, ki nimajo ničesar

skupnega z demokracijo, niti z interesi samega prebivalstva Julijske krajine, niti z željo, da se ustvari v tem delu Evrope trdni temelji miru. Ni potrebno analizirati teh tendenc. Moram pa kljub temu obrazložiti svoj vtis: Ali gre pri takih tendencah za popolno neobveščenost glede dejanskega položaja v Julijski Krajini, česar ne izključujem, ker sem se sam prepričal, da je igral ta činitelj na pariški konferenci še vedno veliko in vplivno vlogo, ali pa se vmešavajo sile, ki ne želijo ugotoviti miru v tem delu Evrope in ki imajo svoje ekspanzivne namene, o katerih se sicer ne govori, na katere pa se toliko bolj misli. Jasno je, da taka politika ne more biti osnova za zdrave odnose med narodi in državami.

Zvestoba za zvestobo

Pustimo ob strani upravičenost jugoslovanskih zahtev. Taka politika že v pogledu metode in kot instrument v mednarodnih odnosih ne more imeti drugih posledic kakor ojačanje napadalnih sil in oslabiljenje sil, ki so za mir. To je politika, ki je zasedala dvom in nezaupanje v dušah vseh onih, ki so se borili v tej zadnji vojni za splošno zavezniško stvar v prepričanju, da pomeni ta skupna zavezniška stvar tudi uničenje napadalnosti, izvora fašizma, da pomeni resnično demokracijo, ne pa samo demokratične fraze, svobodo, samoodločbo narodov ter zajamčenje trdnega miru. Če pa stvar ni taka, potem pa se postavlja vprašanje, kaj je prav za prav pomenila »splošna zavezniška stvar« za one, ki danes odrekajo Jugoslaviji pravico, da živijo njeni narodi svobodno na svoji zemlji, ki odrekajo Jugoslaviji, da si zagotovi mir na svojih mejah in ki hočejo vsiliti z grobim pritiskom Jugoslaviji mirovne pogoje, ki so težji, kakor pa oni za večerjaje napadale. Te iste sile tudi odrekajo Jugoslaviji pravico do italijanskih reparacij. Z drugimi besedami: vojne reparacije naj bi plačala Jugoslavija namesto Italije. Pa ne samo to, Jugoslavija bi morala po nekaterih predlogih plačati del italijanskega državnega dolga pobeglim fašističnim fabrikantom in odškodnino za tovarne, ki so jih po prvi svetovni vojni odvzeli prejšnjim lastnikom. Nekateri naši zavezniški se zares ponašajo napram Ju-

goslaviji tako, kakor napram večerajšnjemu sovražniku, ne pa zavezniku.

V Italiji organizirajo fašistični ostanki in imperialistični šovinisti histerične akcije, da bi prepričali svet o tem, da se bodo zgodile v Italiji strašne stvari, če Trst in Pulj ne bosta pripadla Italiji. To pa so delali italijanski imperialisti in fašisti tudi na koncu prve svetovne vojne, ker so hoteli zadušiti s svojo šovinistično gonjo demokratične sile v italijanskem narodu in vsej Evropi. To delajo tudi sedaj, samo v malo drugačni obliki. Lahko jim pač povemo, da njihova gonja ne bo preplašila ne nas, niti ne italijanskega delovnega ljudstva v Julijski Krajini. — Italijanski narod je lahko gotov, da je nam vsekakor več za srečo in blagostanje italijanskega delovnega ljudstva v Julijski Krajini, kakor pa tem hujskačem, ki se za to sploh ne brigajo in ki kričijo v svojem jeziku zatiralcev in izkoriščevalcev. (Splošno in živahno odobravanje). Pri vsej tej gonji pa je važno samo dejstvo, da je tak razvoj mogoč samo zaradi politike, o kateri sem prej govoril in ki hrabri ostanke napadalnosti in fašizma v Italiji in v vsej Evropi.

To so torej oni razlogi, ki vzbujajo v duši vsakega poštenega državljanja naše dežele globoko nezadovoljstvo in užaljenost zaradi stališča, ki ga zavzemajo naši zapadni zavezniški do upravičenih zahtev Jugoslavije.

Jugoslavija za izgradnjo miru v tem delu Evrope

Vlada FLRJ je mnenja, da naši narodi ne morejo pristati na tak vsiljeni »mir«. Zato tudi odklanja vlada pariške sklepe, v kolikor se nanašajo na Jugoslavijo.

Ne sme se pozabiti, da je Jugoslavija dežela, kateri je prizadejala fašistična Italija največ gorja. Proti italijanskemu narodu

nimamo maščevalnih namenov, toda po vsem, kar so morali pretrpeti naši narodi od italijanske imperialistične napadalnosti, imamo vsaj polno pravico zahtevati, da bodo ti narodi osvobodeni jarma italijanskega imperializma in da bodo lahko svobodno živeli na svoji zemlji.

Na tem temelju se je Jugoslavija

odločila, da sodeluje na konferenci 21 držav, pri čemer iskreno želi, da bi se našla sporazumna rešitev. Vlada Jugoslavije je mnenja, da bi taka mirovna pogodba, ki bi bila sprejeta proti njeni volji, ne bila demokratična, niti pravična in da ne bi ustvarila pogojev za izgradnjo miru v tem delu Evrope. Iz tega razloga se vlada FLRJ nadeja, da se bo našla na mirovni konferenci sporazumna rešitev tudi v vprašanju Julijske krajine s Trstom, če bo obstojal le deseti del one zavezniške solidarnosti in volje po uničenju napadalnosti, kakršna je obstojala za časa vojne. Če smo bili zavezniški v vojni, moramo biti zavezniški tudi pri izgradnji miru. (Ploskanje).

Čas je, da preidemo od zavezniških besed na zavezniška dela. (Ploskanje). To pa ne govorimo z namenom, da bi izvajali pritisk na naše zavezniške, da nas podpirajo v nekakšnih osvojitvenih zahtevah. Ne, zahtevamo samo to, da bi bili vsi zavezniški dosledni v tem, kar so proglašali v času vojne kot svoj vojni cilj, ki naj bi bil uničenje fašizma in napadalnosti, izgradnja trdnega miru, pridobitev svobode in demokratičnih pravic za vse narode.

Tovariši poslanci! Prepričan sem, da bo podprla tako stališče vlade tudi Ljudska skupščina, kakor ga je podprlo tudi vse naše ljudstvo. (Burno dolgotrajno ploskanje).

POLITIČNI PREGLED

Iz govora maršala Tita na Četlinju

Na dan proslave ljudske vstaje črnogorskega naroda proti fašizmu, ki se nas

šizmu je imel maršal Tito daljši govor. Iz njega posnemamo poudarjene točke:

V vprašanju Julijske krajine zahtevamo samo kar je našega in ničesar več

»Sedaj pa, tovariši in tovarišice, nekaj besed o naših interesih, ki so danes na mednarodni tehnici. Ali bomo dobili ono, kar je naše, ali ne? Gre za Trst, Istro in Slovensko Primorje. Naši narodi so stopili v tem boju na stran zaveznikov in se niso pomišljali dati vse od sebe in celo svoja življenja ter imovino. Naši narodi tudi niso spraševali, kaj bodo dobili zato, ker so pričeli z borbo. Naši narodi se niso obotavljali dati ogromne žrtve in tako koristiti zavezniški stvari. Tudi po tej vojni pa so se našli med našimi zavezniki nekateri, ki nam odrekajo naše narodnostne, človečanske in življenjske pravice.

Kadar gre za Slovensko Primorje, Istro in Trst, gre za nekaj, kar je našega. Če to ozemlje do te vojne ni bilo naše, to je bila krivda naših narodov, pač pa krivda onih, ki so nam to odvzeli in dali Italiji. To je krivda onih, ki nam hočejo tudi danes odtrgati del ozemlja in nagraditi onega, ki nas je napadel. Tu ne gre za to, da bi zahtevali nekaj tujega ali pa nemogočega. Zahtevamo samo to, kar je našega in ničesar več. Če pogledate na borbo, ki se vrši za zeleno mizo v Parizu, vidite, da je na naši strani samo naša večna in zgodovinska zaveznica Sovjetska zveza, ki edina brani naše interese dočim ostali zavezniški nimajo razumevanja za naše zahteve. Samo Sovjetska zveza vztrajno zagovarja naše interese, medtem ko ne kažejo ostali zavezniški nobenih simpatij do nas. Njihove simpatije in njihovi sentimentalni občutki, kakor pravijo oni, so na strani premaganih. Še več, verjetno bo tako tudi v pogledu Nemčije. Ali naj vzbudi tako postopanje v srcu naših narodov simpatije do naših zaveznikov? Ne, naj se nihče ne čudi, če bodo postala srca naših državljanov, ki so bila tako zvesta zaveznikom na bojnem polju, zagrenjena napram onim, ki nam delajo tako krivico in ki nam odrekajo naše pravice. (Dolgotrajno odobravanje). Razume se, da mi ne bomo pristali na tako rešitev, kakršno želijo oni. Svojo pravico bomo branili tudi v bodoče. Razume se tudi, da bo šla obramba naših pravic vedno v mejah možnosti. Nikoli ne bomo storili nekaj, kar bi pomenilo avanturo ali pa razdor med narodi. Toda moralno bomo ostali trdni pri tej svoji zahtevi in branili jo bomo. Branili jo bomo tako dolgo, dokler ne bodo združeni vsi naši bratje nekega dne v okviru naše lepe domovine, ki se imenuje Federativna ljudska republika Jugoslavija. (Burno dolgotrajno odobravanje in vzklikanje: »Trst je naš!«).

Jugoslavija si je priporila v tej vojni velike simpatije, in te simpatije, ki jih goji do nas ves napredni svet, se kažejo pri tem vprašanju, ko zahtevamo svoje pravice. Napredne sile sveta so na naši strani. Te sile podpirajo našo zahtevo, ki smo jo postavili. Toda, kaj hočete, obstojajo pa tudi sile, ki preprečujejo, da bi se uresničile ne samo naše, ampak tudi težnje onih, ki so bili v tej vojni na naši strani in ki so se borili proti skupnemu sovražniku. Toda prav te simpatije svobodoljubnega sveta v zavezniških deželah nam vlivajo vero, da smo na pravi poti. Najboljši dokaz upravičenosti naših zahtev je vprav zadržanje demokratičnega sveta. To je najboljši merilo, da so naše zahteve pravične. Ker pa so pravične, jih bomo še nadalje branili. (Splošno odobravanje).

Tovariši in tovarišice! Tukaj nočem ničesar prerokovati in tudi ne morem reči, kaj bomo dosegli. Sklep, ki je bil sprejet, je več ali manj jasan. Toda mi bomo svojo borbo nadaljevali in branili svoje pravice. Nihče pa seveda naj ne misli, da bi storili v primeru nepravilnega sklepa, ki ne bi zadovoljil naših pravic in interesov, da bomo nepremišljene korake, da bi kdo to želel. Ne, navajeni smo potrpežljivosti, pa tudi vztrajnosti v svojem boju. To sem vam želel povedati v vednost, da ne bi kdo povzročal nemira med ljudstvom ali pa ga izžival.

V Parizu!

Iz predsedstva vlade FLRJ so javili, da je določena za mirovno konferenco v Parizu delegacija v naslednjem sestavu:

Konec procesa proti Draži Mihajloviću

in skupini narodnih izdajalcev in vojnih zločincev
Sodba: Smrtna kazen z ustrelitvijo za Dražo Mihajlovića
in 10 drugih zločincev

15. julija je bil konec sodne razprave proti Draži Mihajloviću in 24 soobtožencem. Vrhovno sodišče FLRJ je izreklo sodbo v razpravni dvorani na Topčideru, kjer se je vršil proces od 10. junija dalje.

Predsednik je objavil, da je sodišče spoznalo vse obtožence za krive, da so v času vojne in sovršne okupacije politično in vojaško sodelovali z okupatorjem, da so skupaj z njim zatirali vse narodni odpor ter da so s pomočjo okupatorja vzpostavili režim protiljudske diktature in narodnega zatiranja ter da so s tem v najbolj usodnih časih v zgodovini narodov Jugoslavije zagre-

»Tukaj je Jugoslavija!« Tako zveni klic ljudstva ob Soči, v Gorici, Podgori, Števerjanu, Štandreu, Sovodnjah, Vipolžah in dr.

Šef odposlanstva Edvard Kardelj, namestnik Stanoje Simić.

Člani delegacije: Moša Pijade, Dimitar Vlahov, Boris Kidrič, Drago Marušić, Sava Kosanović, Vladimir Simić, Siniša Stanković, Vladimir Bakarič, Miloš Rašević, Avdo Humo, dr. Svetozar Ritić, dr. Zlatan Sremec, Srećko Manola, dr. Ljubo Leontić, Marko Ristić, dr. Aleš Bebler, dr. Jože Vilfan.

Mirovna konferenca je sklicana za 29. julija.

Nova Čehoslovaška

»Checoslowachian Weekly« je objavil izjavo predsednika čehoslovaške vlade Klementa Gottwalda o politiki njegove vlade.

Na vprašanje, kaj je glavna osnova nove ustave, je Gottwald odgovoril:

»Ustava jamči ljudstvu Čehoslovaške, da bo samo izvor vse oblasti v državi. To pomeni zlasti ustvaritev zakonske podlage za demokratično obliko naše ljudske in državne uprave. Naši ljudski odbori bodo za vedno sprejeli demokratični sistem v državni upravi. Nova ustava bo jamčila osebno svobodo in državljanske pravice, kakor tudi svobodo vere in tiska, svobodo zborovanja in znanstvenega ustvarjanja.

Na vprašanje, kako misli vlada rešiti problem pomanjkanja delovne moči vsled izselitve Nemcev, je predsednik vlade Gottwald odgovoril:

»Potrebno bo organizirati razdelitev delovne moči v okviru splošne mobilizacije ljudstva za delo. Delo, zlasti fizično delo, mora biti povzdignjeno na častno mesto, ki mu tudi pripada. Razen tega je treba izdati potrebne ukrepe za povečanje proizvodnje.

Na vprašanje, kako misli vlada izvesti svoj program prijateljstva z zapadnimi demokracijami, je predsednik Gottwald izjavil: Vlada bo poglobila zlasti gospodarske odnose z Veliko Britanijo, Združenimi ameriškimimi državami, Francijo in drugimi demokratičnimi državami. Upam, da bomo z odstranitvijo tehničnih težav glede prevoza, valutnih vprašanj itd. mogli okrepiti svoje odnose bolj kakor doslej.

O politiki svoje vlade napram Združenim narodom je Gottwald izjavil:

»Naša vlada se popolnoma zaveda svojega skromnega vpliva na mednarodno politiko, vendar se hočemo v okviru naših moči potruditi, da bomo prispevali k soglasju mednarodne demokracije v interesu trajnega miru. Zato bomo lojalni in iskreni član organizacije Združenih narodov.

šili zločin izdajstva nad narodom in domovino.

Obsojeni so: Mihajlović Dragoljub - Draža na smrt z ustrelitvijo; sledi 10 drugih narodnih izdajalcev in vojnih zločincev z enako obsodbo: smrtna kazen z ustrelitvijo, trajna izguba političnih in državljanskih pravic ter zaplemba celokupnega premoženja. Pera Živković in Mladen Župović sta obsojena tudi na izgubo državljanstva. Ostali obtoženci so obsojeni na odvzem svobode od 18 mesecev do 20 let.

Razloge, ki so bili merodajni za izrek krivde in kazni je predsednik obrazložil v obširni ute-

meljivni sodbe. Poudarjal je nadčloveške napore jugoslovanskih narodov, ki so se na poziv Komunistične partije Jugoslavije dvignili proti fašističnemu okupatorju. V tej borbi so jim obtoženci padli v hrbet in pomagali sovražniku pri iztrebljanju in uničevanju lastnega naroda. S tem niso škodovali samo jugoslovanskim narodom, marveč tudi skupni zavezniški stvari, kajti na ta način so olajševali položaj okupatorju, ki bi bil sicer spričo odpora jugoslovanskih narodov prisiljen odtegniti najmanj 10 divizij svojih čet z drugih front. Obtoženci so s svojimi zločini in izdajalskim postopkom slabili odpor jugoslovanskih narodov in jim vrh tega povzročili ogromno škodo. Če ne bi bilo teh izdajalcev, bi bil prispevek Jugoslavije k skupni zavezniški stvari še mnogo večji. Z lažno propagando so hoteli prikriti zločinsko početje in oblatiti narodno osvobodilno borbo. Posebej je predsednik opisal izdajalsko vlogo Draže Mihajlovića in begunskih vlad v Londonu. Prikazal je tudi sodno ugotovljeno soodgovornost poedinih angleških in ameriških častnikov, ki so bili v štabu Draže Mihajlovića vse do spomladi l. 1945 in ki so hujskali pod krinko borbe proti komunizmu k sodelovanju z okupatorjem proti narodno osvobodilnemu gibanju jugoslovanskih narodov. Postopek teh oficirjev je izraz one politike gotovih krogov v tujini, ki so hoteli dati političnemu razvoju v Jugoslaviji in na Balkanu smer, ki bi ustrezala njihovim interesom, ne pa koristim jugoslovanskih in ostalih balkanskih narodov. Ta pomoč in podpora, ki jo je dobival Draža Mihajlović iz tujine, ga je še bolj podpirala in njegovo izdajalsko početje bi bilo že davno prej razkrinkano, če te pomoči iz tujine ne bi bilo.

Jugoslovanski narodi so v vsej svoji zgodovini vselej smatrali narodno izdajstvo za najhujši in najhujši zločin, ki so ga tudi vselej najstrožje kaznovali. To je

tudi danes naziranje vseh jugoslovanskih narodov in zato je sodba vrhovnega ljudskega sodišča FLRJ pravilna in pravična ter v skladu s pojmovanjem našega ljudstva, ki je ostalo zvesto načelom narodno osvobodilne borbe: Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Občinstvo je sprejelo te besede predsednika z dolgotrajnim pritrditvijo, ploskanjem in vzkliki »Živela pravica! Živelo ljudsko sodišče!« Nato je predsednik objavil obtožencem, da zoper sodbo vrhovnega sodišča FLRJ ni pravnega leka. Edino oni, ki so obsojeni na smrt, morejo osebno ali preko svojih branilcev ali svojih sorodnikov, vložiti prošnjo za pomilostitev. O njih odloča Prezidijski Ljudski skupščine FLRJ.

S to sodbo je do kraja razkrinkana trditev vseh kvizlingovcev, »da so reševali narod in državo«, kajti ta zgodovinska sodna razprava je neizpodbitno potrdila in dokazala, da so ti izdajalci v veliki domovinski vojni tekot narodno osvobodilnih bojov sodelovali z največjimi sovražniki naprednega človeštva, z nacističnimi Nemci in fašističnimi Italijani in Madžari, z nedičevci, ljotičevci in ustaši, s katoliškim klerom in vsemi ostalimi reakcionarnimi sveta proti lastnemu narodu, ki so ga v pravem smislu besede pomagali uničevati z ropanjem in mučenjem. Strašno zlo, ki so ga nakopali nad naše narode, je dokončno premagano in nikdar več ne bo dvignilo svoje zločinske glave.

Potem ko je predsedstvo skupščine odbilo prošnje za milost, so dne 17. julija jutraj izvršili smrtne kazni nad Mihajlovićem in ostalimi izdajalci ter vojnimi zločinci. Razen Mihajlovića so bili ustreljeni: Rade Radić, Miloš Gilić, Dragi Jovanović, Tanasije Dinić, Veljko Jonić, Djuro Đokić, Kosta Mušički in Boško Pavlović.

Borba španskega ljudstva za svobodo

18. julija je minulo deset let, kar se je začela borba španskega ljudstva proti zaroti izdajalskih generalov s Francmom na čelu, proti zaroti, ki so jo zasnovali v Berlinu in Rimu s svojo politiko pa so jo podprli reakcionarni oblastniki v zapadno evropskih državah.

Skoraj tri leta so se junaški španski republikanski borci, se je vse špansko ljudstvo, s hrabrostjo brez primere borilo proti izdajalcem in izrodnom španskega ljudstva, ki so jih podpirali reakcionarni vsi svet, in proti Hitlerjevemu in Mussolinijevemu tolpam, ki so v španski vojni preizkušali svojo moč in svoje orožje. Borili so se proti združenim silam svetovnega fašizma, ki se je pripravljala na splošno ofenzivo proti vsem miroljubnim narodom in demokratičnim silam na svetu, pri tem pa še užival podporo reakcionarnih krogov, ki so bili tedaj na vladi v zapadnoevropskih državah. Ti so namreč fašistom s svojo politiko »nevmešavanja« v notranje zadeve Španije pustili proste roke pri njihovem zločinskem početju.

Danes je vsem resničnim de-

Pomoč Sovjetske zveze španskemu narodu

Šele Sovjetska zveza — dežela socializma — je ustavila naval fašističnih imperialistov, razbila bajko o nepremagljivosti fašizma in njegovega reda, preusmerila tok vojnih dogodkov in svojimi zmagovitimi ofenzivami omogočila zmago protifašističnemu bloku.

Fašistični napadalec je bil poražen. Svobodoljubno človeštvo je pričakovalo, da bo pravična kazen doletela vse vojne zločince in podpihivalce vojne, med katerimi je bil Franco za Hitlerjem in

mokratom docela jasno in so popolnoma prepričani o tem kakor je dajal tov. Kardelj na kongresu jugoslovanskih borcev iz španske osvobodilne vojne v Beogradu marca t. l. da to ni bila politika »nevmešavanja« ampak politika oboroženega vmešavanja proti demokraciji, ki jo je začelo graditi špansko ljudstvo, oboroženega vmešavanja fašističnih napadalcev ob podpori vseh reakcionarnih sil na svetu.

Šele po treh letih krvavih bojov je svobodoljubno špansko ljudstvo podleglo v neenaki borbi, kjer so borci za svobodo Španije junaški branilci Madrida, Barcelone, Guernice, postali vsem bodočim rodovom svetel zgled junaštva brez primere, požrtvovalnosti resničnega patriotizma in ljubezni do svobode, fašizem pa je do kraja razkril svoj zločinski značaj.

Pohod, ki ga je začel v Španiji, (in še prej v Abesiniji), je fašizem nadaljeval v Avstriji in Češkoslovaški, dokler ni začel splošne ofenzive in podjarmil vse evropske države, razen Sovjetske zveze.

Mussolinijem največji. Toda minilo je več kot leto dni po zmagi nad fašistično Nemčijo, a Franco še vedno gospodari v Španiji. Frankistični teror nad svobodoljubnim španskim ljudstvom je vedno večji 300.000 španskih borčev za svobodo mre in hira po frankističnih ječah, pol milijona španskih republikancev blodi in životari v izgnanstvu, nad 20.000 ljudi so Frankova sodišča obsodila na smrt samo preteklo leto in dan za dnem se vrste nove

smrtne obsodbe. Frankova Španija je postala zatočišče vseh fašističnih brodolomcev.

Špansko ljudstvo je v desetletni borbi za zmago demokracije žrtvovalo skoraj milijon najboljših sinov in svojo borbo nadaljuje se danes. Zato bi bila neodpušljiva krivica prepustiti to deželo in to junaško ljudstvo strahovladni fašisti Franca.

Demokratske sile Evrope ne morejo in niso pozabile na svoji dolgi junaškemu španskemu ljudstvu, kakor tudi niso pozabile na strahotne zločine, s katerimi so general Franco in falangistična svojat verno služili sovražnikom

Reakcionarne sile na delu

Toda nekatere vlade, predvsem angleška in ameriška, so ostale gluhe za vse proteste ljudskih množic svojih lastnih narodov in vsega sveta. Kljub drago plačani izkušnji zadnjih desetih let, še vedno prevladujejo v reakcionarnih krogih teh držav težnje, da bi nadaljevali politiko »nevmešavanja«, ki je pred 10 leti omogočila nemšemu in italijanskemu fašizmu, postaviti Franca na oblast.

Usodne posledice take politike, ki hrabri fašistične, zločince se niso pokazale le v Španiji, kjer postaja Franco vedno bolj predrzen in nasilen, ampak tudi na pr.: Grčiji, kjer so ob podpori tujih bajonetov grški reakcionarni odpravili zadnje demokratske svoboščine in zatirajo grško ljudstvo.

Nevarnost te politike se je jasno pokazala tudi ob dogodkih koncem junija in začetkom julija v naši neposredni bližini, v Trstu in coni A Julijske krajine, kjer se je prikrito fašistično rovarjenje spremenilo v odkrita nasilja nad protifašističnim prebival-

človstva. V nešteti primerih so pokazale delovne množice in predstavniki vlad v resnično demokratičnih državah svojo solidarnost s španskim ljudstvom. Vrsta demokratiknih držav je prekinila diplomatske stike s Francovim režimom, druge, med njimi Sovjetska zveza in Jugoslavija, jih niso nikdar navezale. Predstavniki Sovjetske zveze in Poliske so nesebično branili stvar španskega ljudstva na mednarodnih konferencah, na zasedanjih Varnostnega sveta združenih narodov in drugod. Delovne množice vsega sveta so ponevno odločno protestirale proti Francovemu nasilju.

stvom in njegovimi ustanovami, in se je uveljavil fašizem v vsej svoji nasilni dejavnosti, ki ogroža mir in svobodo.

Toda svobodoljubno človeštvo, ki mu je prav zadnja vojna pokazala, da je usoda španskega ljudstva tesno povezana z usodo vseh narodov, in ki se zaveda, da je zavezniška zmaga nepopolna vse dotle, dokler bo na oblasti le en sam fašistični zločinec, ne bo odnehalo z borbo prej, dokler se Francov režim ne odstrani, dokler se ne uničijo vsi ostanki fašizma in se ne onemogoči rovarjenje vsem mednarodnim reakcionarnim silam, ki Franca še podpirajo.

Odločen boj proti Francu, boj proti ostankom fašizma in reakcionarnim silam, ki znova ogrožajo demokracijo in napredek človeštva, je boj za končno zmago demokratskih sil nad fašizmom po vsem svetu. V tem boju se jugoslovanski narodi pridružujejo vsem demokratičnim silam sveta, in bodo storili vse, da bi špansko ljudstvo čim prej doseglo svobodo, za katero se že toliko let bori.

Ceste, železnice... naj odločajo!

Kaj odloča ljudstvo in njegova zemlja, ali prometna sredstva in gospodarske ter industrijske naprave? — Kaj odloča živ človek ali mrtva stvar? — Za nas menda človek in ljudstvo in zemlja še le za tem. Za nas pa imajo še manj kot drugoten pomen različne naprave človeških rok, pa naj so si še tako koristne pri odločanju kod naj teče meja.

Italija se je branila dati Franciji gotove kraje ob meji, ker ima tam elektrarne. Italija se je branila dati Avstriji nemško ozemlje Briksna in Boena, ker ima tam gotove industrijske naprave. Italija in reakcionarno časopisje je zahtevalo Istro tudi zaradi tega, ker je tam rudnik v Raši, v katerega je baje Italija zabila milijono, itd. Novo, najnovejšo črto »mejo«, pravijo, da nosi ime »Wolfram« po francoskem izvedencu so črtali tudi... Pod kakšnimi vidiki? — Kanalsko dolino dajejo Italiji, zato ker do leta 1918 ni bilo tam nobenega Italijana? Ne! Zato ker teče tam železnica Videm - Ponteba - Beljak, zveza med Italijo in Avstrijo in te železnice ne sme rezati Jugoslavija. Gospodje, saj Jugoslavija mora po vsej pravici zahtevati na Koroškem vsaj Ziljsko dolino in Podrož in s tem vsaj mejo na Dobraču. Torej teče železnica Videm - Ponteba - Beljak od Ponteba dalje vsa po slovenskem ozemlju; res je, da je tu in tam ponemčeno ali poitalijančeno, ali nikdar popolnoma. Ponteba je italijanska, ali Lipalja vas, Lužice, Ukve, Ovčja vas, Žabnice so samo slovenske vasi po imenu in po večini prebivalstva in vse leže med italijansko Pontebo in preje ponemčenim in nato poitalijančnim Trbižem. Samo ena postaja je še vmes: vasi- ca Naborjet, ki je imela nemško večino, že pred letom 1918. In od Trbiža dalje proti Beljaku, kaj so Kokovo, Vrana, Neglarje, Podkloster, Brnce nemške naselbine?

Ne! Zakaj naj bi naše ljudstvo Kanalske doline moralo ostati pod Italijo in naši Ziljani pod Avstrijo? Samo zato, ker je tam železnica Videm - Beljak, zveza med Italijo in Avstrijo? Slovenec, ki si bil tlačan in suženj na tej zemlji že tisoč let, služi še naprej prometni zvezi Italije - Avstrije! Železnica odloča. To je »demokracija«.

In še so dali Kanalsko dolino Italiji, ker je tam rabeljski rudnik svinca in cinka. Lepo. Da so rudarji bili in so po večini Slovenci, iz Bovškega in Slovenci od Bele peči in Rateč, da so si tam služili že stoletja svoj kruh, to ne drži? Radi rude pride slovenska Kanalska dolina pod Italijo. To je »demokracija«.

In po najnovejši črti »Wolfram« so dali Gorico Italiji. Zakaj? In še večino Brd, med tem ko so izrezali Miren, Sempeter in Solkan in jih vrgli kot kosti k obglavljenemu telesu Posočja. Vipavske in Krasa. Ali, občudaj »modrost« nove črte: železnica Podbrdo - Gorica - Kras je poklonjena Jugoslaviji! Železnica Videm - Gorica - Trst tudi Italiji. Gorisko pokopališče, ki je par metrov stran ostane pa — Jugoslaviji! Razlike so pa pri poklonitvi teh cest ali železnic tej ali oni državi. Železnica Podbrdo - Gorica - Kras, ki so jo dali Jugoslaviji je vsa na sklenjenem slovenskem ozemlju. Cesta in železnica Gorica - Trst, ki pride pod Italijo teče pa tudi po slovenskem ozemlju v ostalem pa po furlanski zemlji. Slovenci in Furlani, ki vas hočejo proti vaši volji dati Italiji, pomnite: služiti morate prometnim zvezam! Cesta odloča! To je »demokracija«.

In zakaj naj pridejo Brda pod Italijo? Zaradi italijanskih spomenikov na Oslavju in Kalvariji. In zakaj Gorica? Mogoče zaradi Italijanov, ki so v njej, ki pa če upoštevamo občino Gorico nima-

jo nikdar večine, ali so pač Italijani, kateri so imeli vedno slovenske služkinje in slovenske hlapce in so rastle in se debelili vedno na račun Bricev in Vipavcev, Krasčevcev in Gorjanov - Slovencev. Prav vsi ti »italianissimi«, ki hočejo pod Italijo. Vsi ti »professori« in »maestri«, »mediči«, »avvocati« in »notari«, oštirji in trgovci. Tudi to je »demokracija«. O Slovenec! Še boš imel »pravico« biti za hlapca in za služkinjo pri »Goriziani«-h. Še boš imel pravico jim po ceni oddajati svoje prideleke, mleko in vino, maslo, živino in drva. Še boš imel pravico, da te bodo skubli za tvoj denar, povelečevali svojo robo, ti prodajali svojo robo.

O »demokracija!« — Ne ljudska volja, železnice, ceste, spomeniki, tovarne, »roba italiana«, kateri boš ti slovensko delovno ljudstvo, ti pošteti Furlani, ti italijanski delavec služil, to odloča mejo med Italijo in FLRJ! O »demokracija«, ti si volkulja, ki žre ljudi, ljudstva!

In ni še konca! Italijansko reakcionarno časopisje zahteva vro Julijsko krajino za Italijo in sklicuje tudi na elektrarne v Doblarju in pri Bovecu in toži koliko denarja je Italija izdala za javne stavbe, šole, itd. itd. Da si vi Slovenci pod fašističnim jarmom plačevali davke nad 25 let in nisi zato prejel nič, ker javne stavbe in šole in vse naprave so služili le fašistovskemu osvobojevalnim režimu, to jih ne briga. Tudi to je »demokracija!« Škoda, da se ne upajo zapisati še tega: delali smo ceste — mulatiere, bunkerje in utrdbe in pletli žične ovire ob vsej meji Julijske krajine. Res je, da je marsikatero cesto in mulatiero odnašal vsakoletni zimski snežni plaz, če jo ni že prej razdrlo jesensko deževje, ali znova in znova smo jo popravljali, trošili naš denar, zato pa more to nujno biti italijansko. Odločajo bunkerji, mulatiere in naš denar. To je »demokracija!« Ne! Za nas ne! Za nas je demokracija ljudska volja, ki hoče Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo.

Kongres „Slovenske kulture“

Na jesen, v oktobru, se bo vršil kongres »Slovenske kulture« na katerem bodo nastopili najboljše pevski zbori in dramske skupine.

Ker se bomo udeležili kongresa tudi Primorci zato razpisuje Slovenska prosvetna zveza za Primorje in Trst od 15. julija do 15. septembra tekmovanje med dramskimi odseki in pevskimi zbori.

Navodila za tekmovanje:

1) Dramske skupine in pevski zbori, ki se želijo udeležiti tekmovanja, naj do 15. avgusta javijo svojo udeležbo Slovenski prosvetni zvezi za Primorje in Trst; poznejše prijave se ne bodo upoštevale.

2) Dramske skupine naj sporoče naslov igre; v poštev pride le ona igra, ki izpolni ves program nastopa. — Pevski zbori pa sponored pevskega nastopa. V ta namen ni treba študirati le novih stvari, marveč more nastopiti društvo z že naštudiranimi programi.

3) Za oceno iger so določene posebne komisije, ki bodo v vsakem okrožju izbrale 2 najboljše skupine, ki bosta nastopili na Kongresu slovenske kulture.

4) Društva naj takoj javijo udeležbo pri tekmovanju in čas do katerega bodo naštudirale igre; tako da bo lahko komisija določila čas in kraj nastopa za oceno, ki se bo verjetno vršil za več društev na isti dan.

5) Kraj in čas nastopa za oceno kakor tudi navodila glede opreme bomo objavili v časopisih ali pisмено.

6) O tekmovanju pevskih zborov bomo izdali posebna navodila.

Dr. MILKO KOS:

GORICA IN MEJE OKOLI NJE

„Vas, ki se v jeziku Slovencev imenuje Gorica“, tako se nam leta 1011. predstavi Gorica prvič v zgodovini. Kratek podatek zgodovinskega vira izpred blizu tisoč leti nam jasno pove, da so tamkaj takrat prebivali Slovenci in da je ime njihove vasi slovensko. Listina nam ga ne sporoča v obliki, navadni danes med Italijani ali Nemci, marveč v lepi in čisti slovenski: GORICA.

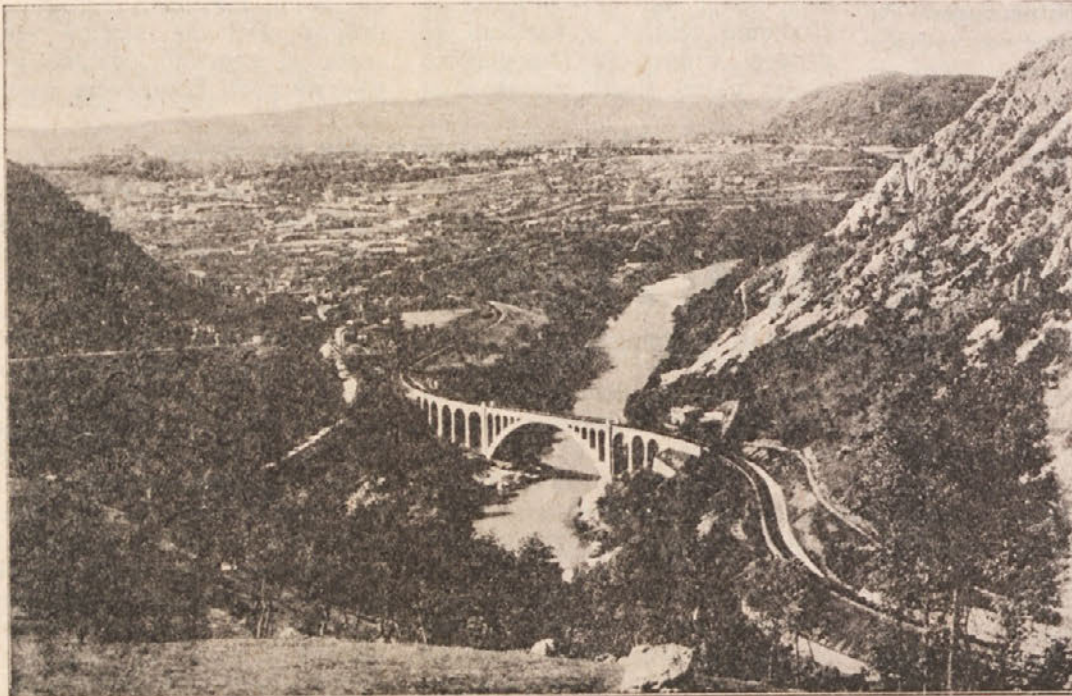
Gorica, postavljena kot selišče na zadnjo „goric“ Vipavske doline v smeri proti Soči, je po svoji legi in nastanku značilna za te kraje. Večje število vipavskih vasi ima prav tak položaj vrhu vinorodnih „goric“. Ta Gorica je sprva kaj neznaten kraj. Po pomembnosti jo je daleč nadkriljeval bližnji Solkan, kjer je stal grad, starejši od goriškega in kjer je nastala fara, v katero je sprva spadala tudi Gorica.

Pa ne samo kot vas vrhu ene vipavskih goric, tudi po svojem nastanku kot mesto je izvor Gorica domač, tako kot ga najdemo pri številnih mestih slovenskega ozemlja. Ob vas Gorico je fevdalni rod vrh hriba postavil svoj grad. S tem je začel pomen kraja rasti. V naselbino se začno naseljevati ljudje od zunaj: uradniki, vitezi in služinčad fevdalnega gospoda, ki se po kraju in gradu, sezidanem ob njem, začnejo imenovati goriški grof. Ob gradu nastane tržišče, ki je privablja za stalno ali začasno tuje ljudi, trgovce in obrtnike. Med doseljenci fevdalnega, trgovskega in obrtniškega stanu niso bili le Slovenci; prihajali so semkaj tudi Italijani, Furlani, Nemci in Judje. Kraj je postajal čimdalje pomem-

bnejši, tako, da je naselbina vrh gorice ob gradu dobila leta 1307. mestne pravice. Na hribu ob gradu pa je bilo le malo prostora; naselbina se tamkaj ni mogla širiti. Nastajajo hiše pod grajskim gričem; najprej tam, kjer je pot

kakršne v slovenskem delu dežele ne najdemo.

Skozi dolga stoletja niso politične meje okoli Gorice potekale tako, da bi bil težišče priključka zapad, vedno tako, da so mesto družili s predeli, katerih naravno

Pogled
na
Gorico

z gradu prispela v ravnino. Tukaj so postavili tudi cerkev, današnjo goriško stolno cerkev, ki pa je še dolgo podružnica fare v bližnjem Solkanu. Vas pod gričem se začne širiti na vse strani, proti Travniku na severno stran, proti Podturnu na vzhod, zajema posamezne kmečke domove in selišča v ravnini. Tudi v spodnji Gorici nastane tržišče, tudi semkaj se začno naseljevati ljudje od zunaj; leta 1455. dobi tudi ta del Gorice mestne pravice.

središče je, to je z „Gorami“, Vipavsko dolino in delom Krasa. Tako je bilo v srednjem veku za časa goriških grofov, tako je bilo v času ko je Gorica pod avstrijskimi Habsburžani del „cesarstva“, tako je bilo za časa Napoleonovih Ilirskih pokrajin. V dolgih stoletjih je mesto Gorica in dežela Goriška le v letih med prvo in drugo svetovno vojno v političnem oziru del Italije.

Sedaj pa naj nova meja ne preseka le mesta samega, marveč tudi to, kar je že v preteklosti predstavljalo z mestom vred eno politično in gospodarsko enoto. Sto

in stoletna izkušnja, ki je družila skupaj to, kar spada skupaj po gospodarskih potrebah, bi bila sedaj postavljena na glavo. Ne glede seveda na vse druge argumente, da nasprotuje predlagana mejna črta jasno izraženi volji prebivalstva, izpričani z orožjem v rokah in z živo ter pisano besedo, da nasprotuje narodnostni pripadnosti prebivalcev v Gorici in okoli nje, ki so po večini Slovenci, da je v zasmeh vsakemu

nam pripovedovalj svoje vtise in pritožbe.

Bilo je 12. t. m. ko je civilna policija na Travniku razganjala protifašistične demonstrante, jim grozila ter jih nagnala z motornimi škroplilnicami. Če je le bilo mogoče so se ljudje poskrili. Nekateri so pobegnili v cerkev sv. Ignacija. Tu pa jim pride naproti zagrižen nasprotnik Slovencev, mlad kaplan, ter jih nahruli v italijanščini: »Cerkev ni zaklonišče, pojdite hitro od tod«. Gnal jih je skozi sakristijo, a ko pridejo do vrat so ista zaprta in ljudje so morali ostati — hočeš nočeš — v cerkvi. Kaplan gre pred oltar, opravi blagoslov ter nato šele odpre našim ljudem vrata, da so lahko odšli na prosto. Mi Slovenci se vprašamo ali so to pravi duhovniki? Za Slovence ni zavetja. Namesto, da bi se ravnal ta kaplan pri cerkvi sv. Ignacija po Kristusovem nauku: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe«: nas bi najraje dal v žrelo najhujšemu sovražniku.

Ko se je pri zadnjih demonstracijah ljudstvo že razhajalo sem bila priča okrutnemu obnašanju civilne policije, ki je nastopala proti našim tovarišem, ki so se umikali proti domu čez ulico Carducci in Koren. Tov. Persolja Angelj iz Kojškega, ki je videl na lastne oči obnašanje civilne policije, ki je bilo vse drugo kakor vzorno, zalučil enemu izmed policistov nedolžno psovko. Takoj se zaderejo za Persoljem, ki je vozil kolo ter ga dohitijo pri severni postaji, ga neusmiljeno pretepejo, da je bil ves črn po glavi ter ga vržejo na jeep in hajdi z njim v zapor.

Tov. Abramič Vincenc iz Volčedraga št. 82, star 62 let je prišel v Gorico dne 4. t. m. — to je dan po demonstraciji — in v bližini zelenjadnega trga ga ustavi civilni policist, ga ligitimira ter mu pove, da ne sme več priti v Gorico. Rekel mu je še, da ga pozna in da oni (policisti) so fašisti. (Avete capito, non venite più a Gorizia. Noi siamo fascisti).

Seveda je tov. Abramič šel nato po svoji poti, a v Gorico bo prišel kadar bo njemu prav in ne bo poslušal šovinistov in bivših kvesturinov. Dovolj slabega so nam napravili ti ljudje, danes jih nočemo več!

Goriško antifašistično ljudstvo ostro obsoja uboj zavezniškega vojaka

V bližini doberdobskega jezera je bil napad na ameriški jeep. Vojak - vozač je bil ubit, ranjena pa en vojak in poročnik.

Povodom tega zločina in drugih napadov na Goriškem je g. major J. E. Long, guverner goriškega področja, izdal proglas potom listov, v katerem meče krivdo za zločine vseprek na celokupno prebivalstvo Julijske krajine in goriškega področja.

Slovensko prebivalstvo Goriške in ostalo antifašistično italijansko ljudstvo najiskreneje sočustvuje z žrtvami ter opozarja še enkrat zavezniške oblasti na protiljudske teroriste, nad katerimi se zgraža in jih obsoja.

Iskreno goriško ljudstvo ima čiste roke in nima nič skupnega s temi gnusnimi zločini.

Izlet k izviru Soče

Slov. planinsko društvo v Gorici priredi v nedeljo 21. julija t. l. izlet k izviru Soče, z obiskom alpskega, botaničnega vrta v Trentu.

Odhod iz Gorice ob 6. uri s Travnika s kamionom do Na Logu. Povratek v Gorico okrog 22. ure.

Prijave sprejema trgovina Rolich - Corso Verdi 5. — Pri vpisovanju imajo prednost društveni člani.

Gorica v novi dobi

V novi dobi se je Gorica še nadalje širila. Izven tesno obzidanega prostora proti Soči na zapad, kjer je vodil most čez reko, okoli gradu in proti vzhodu na vipavsko stran. Najbolj sta pa ekspanzijo Gorice usmerila in usmerjala oba kolodvora, oni Južne železnice, ki je pri Gorici stekla leta 1860. in severni kolodvor takojimenovalne bohinjske železnice, ki je bila odprta leta 1906.

Že iz navedenega je razvidno, kako je ta kraj organsko rasel iz vasi v tržišče, iz tržišča v mesto, kako se je širil iz prvotno ozkega odmerjenega obzidanega prostora v okolico, ki jo čimdalje bolj uklepa v svojo območje in kako mu je končno novodobni promet nakazal nove razvojne možnosti in smeri. Razvoj in rast Gorice je taka kot pri veliki večini slovenskih mest: vas — fevdalni grad — tržišče — mesto — fara — sprva izven kraja. Rast

Gorice je pognala iz čisto slovenskih korenin: tu nimamo nikakršne v stari vek segajoče komunalne ustave ali upravne tradicije kot pri mestih v Italiji; tu ni nikakršnega cerkvenega sedeža, na katerega bi navezal kasnejši razvoj. Tu je enostavna slovenska vas, ob kateri in s katero je vzrastla naselbina meščanskega značaja, kot mnogo takih na prav enak ali podoben način drugod na Slovenskem. Od mest v našem Primorju in Istri je po svojem nastanku Gorici še najbolj podoben hrvaški Pazin.

Navedel sem vse te stvarne in nemara suhoparne podatke, da bo tembolj razvidno, kakšno že tisoč let organsko rastočo in vzrastlo celoto hoče nova meja, predlagana med Jugoslavijo in Italijo, na nesmiseln način presekat in dvoje. To kar je rastlo in je že dolga stoletja eno, kar je po gospodarstvu tesno povezano v eno celoto, to naj bi bilo odslej dvoje.

Gorica in njena okolica

Pa ne samo mesto, tudi njegovo okolico trga predlagana meja. V zgodovinskem razvoju v eno politično in gospodarsko enoto z mestom vred vzrastla okolica Gorice in goriško podeželje je tudi prišlo pod nož. Zgodovinsko jedro Goriške kot dežele je nastalo okoli Gorice in na slovenskem ozemlju, se širilo najprej in prvenstveno v slovenske dele Posočja in zajemalo vseskozi po večini predele, ki so bili in so po svojem prebivalstvu slovenski. Zgodovinsko jedro iz katerega je vzrastla Goriška kot pokrajinsko-politična enota, se je razprostiralo na slovenskem ozemlju: med obronki Trnovskega gozda na severu, reko Vipavo na jugu, Sočo na zapadu in Vrtovinjskim potokom sredi Vipavske doline na vzhodu. Iz tega prostora se je zgodovinska Goriška kot dežela polagoma širila: V „Gore“ na severu, kjer ji je najprej priključeno srednje Posočje s Kanalom in Banjško planoto, kasneje

pa Tolminsko in Bovško. Druge smeri politično-teritorialne ekspanzije so šle v Brda, v zgornjo Vipavsko dolino in na Kras. Kras je obsegla zgodovinska Goriška ozemlje do meja Istre, goriška Brda pa v celoti med Sočo in Idrijo. Vsi ti predeli so slovenski po svojem prebivalstvu. Mnogo šibkejša je bila politično-teritorialna ekspanzija v ravno Furlanijo. Kajti tukaj je imel dolgo časa glavno besedo oglejski patriarh, kasneje pa Benetke, ne goriški grof. Kar je bilo goriškega v Furlaniji je v zgodovinski dobi razkosano in razbito: beneška in oglejska zemlja se prepleta z goriško; Gradež in Tržič sta beneška, Krmin je goriški, Gradiška nekaj časa tudi beneška, kasneje pa zavzema poseben politično-upravni položaj. Šele mejne ureditve po koncu beneške republike so dale Goriški kot deželi v Furlaniji sklenjene meje. Furlanija kaže v preteklosti razbito politično-teritorialno podobo,

Sedem cest iz slovenskih delov dežele vodi v Gorico

Že nemalokrat je bilo poudarjeno, da je Gorica naravno središče slovenskega dela dežele. Gorica je edino mesto v slovenskem delu dežele (če izvajamo neznamenit in povsem poljedelski Sv. Križ v Vipavski dolini), Gorica je stičišče cest, ki vodijo z „Gora“ v srednjem in zgornjem Posočju, iz Brd, iz Vipavske doline in s severo-zapadnega Krasa. Sedem velikih cest vodi v Gorico iz slovenskih delov dežele in le ena iz furlanskega. Od sedmih cest iz slovenskih krajev bi jih bilo šest pred mestom ali pa v mestu samem po državni meji presekanih.

Gorica je kmečki trg pretežno za slovenski del dežele. Vsak, kdor razmere le malo pozna, ve, kako na goriškem kmečkem trgu daleč prevladuje slovenski kmet in okoličan nad furlanskim in italijanskim. Gorica je s svojo zelo razvito izvozno trgovino sadja ter zelenjave navezana v prvi vrsti na slovenskega okoličana. Nova meja bi mu to tržišče z vsemi k njemu spadajočimi prostori in napravami zaprla. Zapadni Bric bi po jugoslovanskem ozemlju le po velikem ovinku mogel priti do Soče, čez reko pa težko, kajti na ozemlju, ki bi prišlo pod Jugoslavijo menda tamkaj ni nobenega mostu. Gorjan in Vipavec bi pač prišla v mestno obrobje, na trg, kjer sta bila in so bili njuni predniki vajeni že stoletja prodajati in kupovati, pa le če bi stala imela dovoljenje za prehod čez državno mejo,

Velike nepravilnosti bi imel tudi goriški meščan. „Italijanski“ Goričan bi imel dostop do nekaterih bolnic in zavetišč le preko državne meje. Voda po vodovodu bi mu pritekala iz Jugoslavije. Svoje umrle na staro pokopališče bi moral hoditi obiskovat v Jugoslavijo. Še slabše bi se pa godilo jugoslovanskemu Goričanu; ta bi bil z državno mejo odrezan od svojih dosedanjih uradov, šol in cerkva v središču mesta, trgov in trgovin,

številnih delavnic in tovarn, v katerih si je doslej služil svoj kruh.

Razmejitveni komisiji, postavljeni za študij in predloge glede bodoče meje med Jugoslavijo in Italijo je bilo naročeno, naj „sestavi poročilo o črti, ki naj bi bila v glavnem narodnostna in ki bi pustila čim manj prebivalstva pod tujo vladavino“. Ugotoviti moramo, da se sklepi konference v Parizu, ki domnevno slone na poročilih razmejitvene komisije v kolikor se tičejo jugoslovansko-italijanske meje med morjem in Kanalsko dolino, od tega daleč oddaljujejo. Po predloženih mejah bi na italijansko stran prišlo 60.000 Slovencev ob robu Krasa, okoli Gorice, v delu Brd, vsi Beneški Slovenci z Režijo vred in oni v Kanalski dolini, na jugoslovansko stran pa mogoče nekaj stotin Italijanov v vzhodnih in severnih goriških predkrajih. Za okoli 14.000 Italijanov v mestu Gorici naj damo 60.000 naših ljudi. Tako so torej pri zeleni mizi v Parizu pojmovali razmejitveno črto med Jugoslavijo in Italijo, „ki naj bi bila v glavnem narodnostna in ki bi pustila čim manj prebivalstva pod tujo vladavino“.

Odmev zadnjih demonstracij

Par ur za tem, ko je bilo naznanjeno, da je štrajk začasno končan so zaslišali Goričani hudo eksplozijo, ki je napravila ogromno škodo tov. G. Prestento, kateri ima na korzu Roosevelt trgovino z električnimi potrebščinami.

Atentati se nadaljujejo. Tako je pred nekaj dnevi eksplodiral peklenjski stroj v gostilni Figl na Travniku. K sreči so zapazili pravočasno nastavljen bombo, katero so odnesli na dvorišče, kjer je okrog polnoči eksplodirala.

V našem uredništvu se je zgalsilo večje število tovarišev, ki so

GLAS IZ MESTA IN Z DEŽELE

Koncert pevskega in glasbenega društva v Gorici

V nedeljo, 14. t. m. je priredilo Pevsko in glasbeno društvo v Gorici pod vodstvom tov. Ivana Siliča vokalni koncert.

Na programu so bile slovenske narodne pesmi v obdelavi Adamiča, Deva, Marolta, dveh hrvaških Zgajčevih in ene ruske narodne v Bernardovi harmonizaciji. V prvem delu sporeda so prednačile pesmi, ki so posvečene našemu pokretu s skladbami Premrla, Vodopivec, Apiha, Simonitija in Vrabca.

Oba zbora, moški in ženski imata dober glasovni material; vse pevske točke so zadovoljile občinstvo, nekatere pesmi so se morale na splošno zahtevo še ponavljati. Zasluga gre v prvi vrsti tov. Siliču, ki je znal v tako kratkem in odmerjenem času pripraviti zbor, da je lahko nastopil v gledališču Verdi kjer je skupno z zborom žel zaslužiti priznanje.

Renče

Za stavkujoče

V akciji, ki je bila izvedena v naši vasi in o kateri smo že pisali, je zapopadna svota 1000 lir, ki jo je daroval tov. Ciro Franc, lastnik opekarne v Renčah.

Akcijiski odbor za Renče se vsem plemenitim darovalcem najtopleje zahvaljuje.

Potoče

Šolska prireditve

Preteklo nedeljo so otroci iz osnovne šole v Kamnjah pod vodstvom učitelja Pelicona nudili svojim staršem in številnemu občinstvu prijetno predstavo. Ob zaključku šolskega leta so namreč želeli pokazati, da jim to prvo redno šolsko leto ni prineslo le suhoparnega znanja, marveč da so se v šoli tudi oživeli v domači ljudski umetnosti, pesmi, pravljicah in igrah. Otroci so najprej podali nekaj izbranih deklamacij iz domovinske vojne, nato pravilno igrano »Pepelka«, ki je neprimerno dobro upela upoštevajoč to, da je pionir Pavle, ki je imel glavno vlogo, hudo obolel in ga je zato nadomestovala neka deklica, ki je slučajno znala njegovo vlogo in jo je k sreči tudi dobro izvajala. Po igri je zbor teh najmlajših pevcev večglasno in prav lepo zapel nekaj narodnih pesmi. Zelo je aha jala zlasti »Ci-ci-bane«. Nakar je še zbor Vrtovin - Kamnje pod vodstvom tov. učitelja Pelicona izpopolnil otroški program z nekaterimi točkami in zapel nekaj najlepših narodnih in partizanskih. Siloviti in odlični glasovi, ki sestavljajo ta mešani zbor in ki smo jih slišali že ob raznih

večjih manifestacijah in nastopih, je ponovno navdušil vse občinstvo. Nazadnje je še vojaški orkester vtil med množico vesele in razigrano razpoloženje, ki je trajalo do večera.

Deskle

Žrtev nemške internacije

Ni dolgo tega, kar smo položili k večnemu počitku mladega, nadobudnega 17 letnega Edita Kodoljo. V nemškem, zloglasnem taborišču si je nakopal kal jetike, kateri je sedaj podlegel.

Poln nad se je vrnil v domovino, da bo užival sadove priporjene svobode, pa zavrtna bolezen mu je prekrizala vse račune na veliko žalost staršev in prijateljev.

Pokojni tovariš je imel lep pogreb, polno cvetja je krasilo njegov prezgodnji grob.

Mladina iz Deskel je z velikim razumevanjem namesto venca poklonila globoko prizadetim staršem 3.500 lir.

Kobarid

7. julija smo obhajali tretjo obletnico smrti prvobornika za svobodo, tov. Andreja Manfreda. Kot zaveden Slovenec se je med prvimi uprl režimu fašistične Italije in k temu spodbujal še ostalo ljudstvo. Kmalu je prišel na sled fašističnim krvnikom, kateri so ga aretirali in ga vlačili po ječah dolgih 13 let. 7. julija 1943. je v ječi v Saluzzo (Cuneo) podlegel trpljenju.

Prav tako je morala trpeti preganjanje njegova družina, ostala pa je zvesta naši stvari — borbi za osvoboditev — in tudi danes, na strani svobodoljubnega naroda dela in se bori za dosego ciljev svojega pokojnega sina — za priključitev vse slovenske zemlje k domovini Jugoslaviji.

Kaj se godi na Kobariškem?

Dnevno časopisje je prineslo pretekli teden uradno poročilo zavezniške vojaške oblasti, da so v bližini Vrsnega jugoslovanski vojaki prekoračili mejo in da je ob tej priliki prišlo do streljanja. Najprvo je bil ustreljen en jugoslovanski vojak, pozneje se je zvedelo, da sta padla na jugoslovanski strani dva vojaka.

Takoj za tem smo čitali jugoslovansko uradno poročilo, ki opozarja, da so ameriški vojaki prekoračili mejno črto ter napadli jugoslovanske postojanke. V zvezi z incidentom, ki se je pripetil 12. t. m. blizu demarkacijske črte na ozemlju cone »B« je jugoslovanski zunanji minister izročil veleposlaniku ZDA v Beogradu protest o tej kršitvi mednarodnega zakona.

Vas Osek sredi narodno osvobodilnih bojev

Vsaka vas naše Primorske ima zapisan listič s krvjo naših najboljših sinov. Ko se je odpor proti nasilnemu okupatorju stopnjeval je tudi naša vas stopila v vrsto odločnih borcev za svobodo. Da se to ne pozabi opišem v kratkem najvažnejše dogodke, ki so jih preživeli in pretrpeli naši vaščani.

28. septembra 1943. sta bila kot talca ustreljena Ušaj Alojzij, oče petih nepreskrbljenih otrok in Toplikar Edvard. 2. maja 1944. so Nemci napadli partizane iz glavne ceste, ki gre ne daleč pred vasjo v Osek iz Gorice proti Ajdovščini. Nemci so uporabljali pri tem napadu strojne in male topove. Padlo je 10 partizanov, med temi je bilo osem Furlanov, eden Italijan iz južne Italije ter eden Slovenec. Po končani borbi so jih domačini prepeljali na po-

kopališče sv. Lucije, kjer so bili pokopani. Sedem od njih so jih svojci že odpeljali v njih rojstne vasi, trije počivajo še vedno pri nas.

Drugi napad na našo vas je bil izvršen 21. maja 1944. Prav za prav so naši partizani, ki so tvorili Bazoviško brigado in v kateri so se nahajali tudi ruski Mongoli, napadli nemško kolono. Mesec pozneje so partizani pognali v zrak most na glavni cesti pod vasjo. Nemci so hoteli prisiliti vaščane, da morajo ta most obnoviti, a ker ni bilo delovnih moči so vse njih grožnje, da zažgejo vas bile zaman in most je ostal porušen.

V dneh 27. in 28. avgusta 1944. je junaška Bazoviška brigada napadla okupatorske čete pod vasjo. Boj je trajal celih 11 ur. Nemci so vrgli vžigalno bombo

Predno je prišlo do zgornjega obmejnega spopada smo zvedeli, da je prišla v vas Vrsno, ki leži jugovzhodno od Kobarida, kolona zavezniških jeepov, na katerih so se pripeljali vojaški in civilni policisti ter izvršili več hišnih preiskav in to na sedežih antifašističnih organizacij ter pri zasebnikih. Ob tej priliki so policisti prebrskali v Prosvetnem domu in v osnovni šoli vse zapisnike ter strgali raz sten slike jugoslovanskih državljanov.

Nad vasjo Vrsno je vojaška in civilna policija ustavila invalida iz narodno osvobodilne vojske tov. Rutarja Janeza iz Sel št. 7, katerega so dalj časa izpraševali. Tov. Rutarja so odpeljali v Kobarid na nadaljno zaslišanje, kjer so ga zmerjali in ustrahovali nato pa izpustili.

Drugi dan po spopadu so prišli zavezniški vojaki ponovno v Vrsno. Ukazali so izprazniti tri zasebna stanovanja, kjer so potem nastanili vojaštvo. Zaslišali so raznašalce našega časopisa pregledali jim kolportažni oddelki in napravili hišno preiskavo na domu kurirja Uršiča Stanka.

Takoj po veličastnem pogrebu tov. Uršiča v Kobaridu se je na pobudo mladine zbrala večja množica ljudi na trgu, da bi pozdravila drage goste garibaldince, ki so prisostvovali pogrebni svečanostim in jim ob tej priliki izkazala svojo solidarnost v borbi proti fašizmu.

Tovariš garibaldinec se je zahvalil zbranemu občinstvu za simpatije, ki jih gojijo do njih ter jim zagotovil od njih strani vsestransko pomoč, ki obstoji danes v borbi proti nasilju, ki ga ustvarja novi fašizem. Komaj je spregovoril slovenski tovariš, je nastopila zavezniška vojska, ki je začela z nasajenimi bajonetami razganjati ljudstvo. Kmalu nato je cel oddelek vojakov začel streljati v zrak ter oddal na stotine strelcev. Množica je bila silno presenečena od tega postopanja in napada, več ljudi se je vrglo na tla ali je skočilo v zaklone. Ob tej priliki so aretirali tajnika okrajnega odbora ZPP, Princiča Draga, predsednika krajevne sekcije ZPP za Livek, Dreščka Janka, tov. Uršiča Stanka Fona Ivana, Baloh Francko in Šturma Alojzija.

Kobariško ljudstvo se upravičeno sprašuje kaj je vzrok temu, da se zavezniško vojaštvo tako obnaša?

Za naše ranjene tovariše ZAHVALA

Uprava vojne bolnice odreda JA v Gorici, izreka tem potom javno in prisrčno zahvalo mestnemu odboru ASIŽZ v Gorici, za izkazano pozornost in ljubeznivo darilo lir 5.080 in dveh zastav.

na Rušučje ter ga nato uničili. Pri tem napadu je zgorelo 15 glav goveje živine in nekaj prašičev. Veliki premoči so se morali naši umakniti. Nemci so zasedli vas, ropali po hišah, točili vino po tleh in podobno.

12. septembra 1944. so partizani napadli nemško kolono, ki je vozila mimo. Pri tem napadu je zgorela ena hiša in hlev.

Najhujši napad, ki ga pomni vas Osek je bil 27. in 28. novembra 1944., ko so ruski partizani napravili izpad ter napadli nemško motorizirano kolono.

Pozno ponoči prihrum kakšnih 20 tankov, ki so se razkropili po vsej dolini ter hudo obstreljevali našo vas. Težko poškodovan je bil zvonik; tudi cerkev je bila zadeta od granat, izstrelke je priletel v bližino zgornje okna na pročelje, poškodoval kor in razdejal orgle. Tudi cerkvena streha je bila težko poškodovana. Šipe so vse popokale. Šolsko po-

Miha Klinar:

TUJEGA NOČEMO, SVOJEGA NE DAMO

IZ DNEVNIKA BENEŠKEGA BATALJONA

Po Koroškem, Benečiji in Režiji, po Brdih, onkraj Soče, povsod nas spremljal je jok, ko smo odhajali...
Tovariši, kam greste, kod?

Začuden je pogledal mater otrok, iztegnil ročice: Zakaj, mami, odhajajo proč partizani?

Ni odgovorila, pogladila ga je po laseh, a sinko je videl žalost v njenih očeh.

Zaklel je starec in stisnil pesti: Vojne je konec, a pravica, kje si? Zakaj so se borili naši sinovi? Naj nas tiščijo še dalje okovi? Naj nas preklinjajo novi rodovi? Tovariši, vrnite se!

Po cesti kamion drdra skoz vasi, za nami ostajajo ljudje, pred nami pokrajina beži; gnev je napolnil naše srce. Za nami so Režija, Benečija in Brda, del zemlje slovenske, del naše krvi. Tovariši, pogum! Mi vrnemo se!

Mrak se je spustil... Tam nad Benečijo in Režijo, tamkaj nad Brdi naše hrepenenje v zarji žari in veter z zapada kot prošnja šumi...

Pomagajte, bratje! Rešite nas! Je zakričala tožna Koroška na glas. O, ali še ni dosti s trpljenjem popisan naš list? Nas tlači še vedno nemški nacist. O bratje, o bratje, zakaj ste odšli? So tekli zaman potoki krvi? Čemu smo se bili ob Dravi, ob Zili?

Po Koroškem, Benečiji in Režiji, v Brdih, onkraj Soče, povsod nas je spremljal jok, ko smo odhajali...
Tovariši, kam greste, kod?...

Po cesti kamion drdra skoz vasi, za nami ostajajo ljudje, pred nami pokrajina beži; pravični srd je napolnil naše srce, stisnili smo pesti...

S krvjo je napisana naša pravica, s krvjo smo začrtali naše meje. Tovariši, mi vrnemo se!

Pionirska razstava ročnih del v Gorici

Razveseljivo smo ostali presečeni, ko smo obiskali razstavo ročnih del šolske dece — čvrstih pionirjev goriškega okrožja. Pogled na bogato vrsto razstavljenih del je vzbudil v nas občudovanje nad organizirano sposobnostjo tiste dece, ki ji je bila dana sreča, da je letos prvič obiskovala redno slovensko šolo, vzbudil nam je čut hvalečnosti do vzgojiteljev in ponos nad uspehi, ki so bili doseženi v tem prvem šolskem letu.

Videli smo vsakovrstna dela, vse kar je prišlo iz pridnih otroških rok. Tako smo imeli priliko si ogledati najboljše pionirske stenčase z dobrimi dopisi, risba-

mi, nato spisana doživetja naših malčkov in tudi slike iz življenja v šoli in izven nje. V tem so se zlasti izkazale šole v Vrtojbi, Podgori, Škrbini, Brestovici, Gabrovici, Kobjeglavi, južni četrti Gorice. Med drugim so razstavljeni najrazličnejši umetniški izdelki iz lesa, jekla, kamenja, papirja in slame; dekleške torbice, prirodne slike, itd. Med temi imajo prav gotovo prvo mesto slike pionirke Marije Ušaj in Doljak Ignacija iz Gorice ter pionirjev Novelli Marija in Pinausig Virginija iz Krmina. Nekaj nenavadnega so bile na tej razstavi slike pionirjev iz Bovca, na katerih so mojstrsko pritrjena petesca, metuljčki vzeti iz prirode i.d.r. V lepo izdelanih lesenih okvirjih so razporejene slike raznih goriških vasi ter slavolokov, ki so jim vasi napravile ob priliki obiska medzavezniške komistie. Razstavljene so vse vrste kmečkega in delavskega orodja v miniaturni ter slike iz življenja zdravih in pogumnih pionirjev Goriške v času borbe in v miru. Posebnost zase je nudila lesena aviacija v miniaturni. Tu so vsakovrstni tipi letal in tankov, na vsakem je rdeča zvezda in jugoslovanska trobojnica. To so izdelki pridnih goriških pionirjev. Tudi deklice imajo bogat oddelek na razstavi, nogavice, jopice, rokavice, krila, torbice, ter druga šolska dela kot lepo opremljeni zvezki, itd.

Razstava, ki se nahaja v pritličju Ljudskega doma (vhod iz ulice Petrarca), je odprta vsak dan od 10. ure zjutraj do 1. ure popoldne in 5. ure popoldne do 9. ure zvečer.

Razstava se zaključuje 25. t. m.

PROSLAVA ČEŠKIH UMETNIKOV bratov Karla in Josefa Čapka

Na vznožju slikovitih in krasnih Krkonoš se nahaja malo mestce Svatonovice, rojstni kraj znanih čeških umetnikov, književnika svetovnega glasa Karla Čapka in njegovega brata književnika in slikarja Josefa Čapka, katerega so Nemci ubili v koncentracijskem taborišču Buchenwaldu.

Pomen bratov Čapek, predvsem Karla Čapka, je za češko književnost ogromen. Karel Čapek, prorok v češki literaturi, je književnik, ki je prorokoval atomsko bombo (v romanu Krakatit), nacifašizem (Bílá nemoc) in strašno ter temno tragedijo vsega človeštva (Matka). Karel Čapek je oni književnik, ki se je na tako svojstven način poglobil v neizprašano in brezmejno ljudsko dušo in ki je občutil predvsem veliko socialno neenakost današnje družbe in civilizacije (První parta). Zato je tudi Karel Čapek prvi češki književnik, ki je doživel, da je večina njegovih literarnih del bila prestavljena v vse svetovne in vse evropske jezike in s tem je na stečaj odprl vrata češki književnosti v široki svet.

Danes, ko Karla Čapka ni več med živimi, je ostal živ spomenik, katerega je postavila njegova soproga pisateljica Olga Scheinpflugová v svojem najnovejšem delu: »Český román«, ki je v teh dneh izšel. V tem romanu je pisateljica na edinstven način prikazala bogato vsakdanje in duhovno življenje tega velikega, genija češkega naroda.

Tudi češki narod je izrazil svojo veliko hvaležnost preteklo nedeljo, ko mu je v njegovem rojstnem mestu na večne čase odkril spominsko ploščo. Proslave se je med drugimi udeležil osebno tudi predsednik republike dr. Edvard Beneš, ki je gojil do pokojnega Čapka veliko in dolgoletno prijateljstvo. To prijateljstvo je pa dr. Beneš podedoval od svojega prednika in učitelja T. G. Masaryka, ki je med svoje najboljšije prijatelje štel predvsem Karla Čapka.

Toda tudi mrtvi Čapek je napravil svoji domovini neprecenljive usluge. Njegov duh je živel v njegovih delih, katera so čehi v temnih letih okupacije in težkih letih vojne čitali več kot pa kdaj pred tem. In ta duh je bil svetel primer, zvezda vodnica vsem in vsakomur! Saj je sam dejal: »Ko je vojna gremo tudi mi mrtvi!«

Sprejemni izpiti

Ravnateljstvo Slovenske nižje srednje šole v Gorici sporoča, da se bodo vršili sprejemni izpiti za I. razred v ponedeljek 22. julija 1946. Prijave za izpit se bodo sprejemale samo še do sobote, 20. julija v tajništvo imenovane šole v ulici Randaccio 22. (Vhod z dvorišča), kjer se dobe tudi vsa ostala pojasnila. Vsi, ki bodo polagali sprejemni izpit, naj bodo v ponedeljek 22. VII. ob 7.30 v šoli; s seboj naj prinesejo črnilo, pero in peresnik. Ravnateljstvo svetuje staršem, da spremljajo svoje otroke in pazijo, da ne pridejo prepozno k izpitu.

OBZORNIK št. 3 in 4

Izšli sta v skupnem zvezku št. 3-4 »Obzornika« z več članki o velikem ruskem pisatelju M. Gorkem in z nadaljevanjem tečaja ruskega jezika.

»Obzornik« lahko naročite pri knjižničarju prosvetnih društev, pri okrožnih odborih Slovenske prosvetne zveze v Trstu via Carducci 6-III s. 4, v Gorici v Ljudskem domu. Prodaja se tudi pri štoki via Milano. Dvojna številka 3-4 stane lir 40.

»Če pada tudi zlata rosa na tujčevu zemljo in samo toča na zemljo očetovo, domovina ostane vedno le domovina«.
Javanski izrek.

Koledar za leto 1947

Gregorčičeva založba v Trstu, Carducci 6-II, zbira gradivo za svoj Koledar za leto 1947. V koledarju bo priobčila tudi zanimivejše osebnostne zgodbe iz osvobodilne borbe, s posebnim ozirom na Primorsko. Zato vabi vse one, ki lahko kaj primernega prispevajo, da pošljejo svoje članke do konca tega meseca na naslov založbe.

OBVESTILO

Podpoveljstvo mestnih straž (ul. Mazzini 7) naznanja, da sta bili najdeni dve denarnici rujave in črne barve, ki ju sedaj hranijo pri blagajni občinskega ekonomata. Kdor more dokazati, da je lastnik denarnic, naj pride po nje.

Darovi, ki so nam dragoceni

Antifašisti, ki so zaprti v gorškem zaporu so darovali v kritje kazni naložene uredniku »Primorskega dnevnika« znesek 455 lir.

Za dijaško matico

Tovariši Štrancar Ciril, tajnik KNOO iz Volčjega grada (okraj Komen) je daroval vso svojo mesečno plačo v prid Dijaški matici. Ljudstvo našega okraja z vso ljubeznijo gleda na učečo se mladino. Ta znesek, lir 1.860, je ponoven dokaz skrbi ljudstva za bodočo, narodno inteligenco. Tudi pionirji skrbe za svoje tovariše. Pionirji iz Brestovice so darovali ta mesec lir 350.

DAROVI

Namesto cvetja na grob gospe Bratuž Terezije, matere tov. Bevkove daruje tov. Černigoj Pavla, Gorica lir 500 okrajnemu soc. skrbstvu za revne družine.

Okrajnemu soc. skrbstvu, Gorica, za revne družine so darovali: Tov. Salvadori Ana - Černigoj, Gorica lir 2000. Izletniki ob priliki otvoritve partizanske bolnice »Pavla« lir 1150. Tov. Černigoj Mila, Gorica lir 500. Tov. Pintar Leop., Oslavje lir 200. Tov. Zimic Franciška, Gorica lir 2000. Tov. Srebrnič Peter, Gorica lir 1000. Tov. Podgornik Danilo, Miren lir 50. Dva naša invalida iz Šem petra pri Gorici lir 40.

Mestno socialno skrbstvo so darovalcem najiskrenjeje zahvaljuje.

Za tiskovni sklad »Soškega tednika« so darovali:

Za tiskovni sklad »Soškega tednika« so darovali:
Vas Višnjevik v Brdih za svoj priljubljeni tednik L. 700.—
Iz Vogrškega » 10.—
Tovariši iz Podgore in Števerjana » 795.—
Tov. Štanta Evgen iz Podgore » 100.—

Skupaj L. 1.605.—

Skupno od zadnjih L. 60.122.80
Vsem darovalcem najlepša hvala!

Darujte

za tiskovni sklad
»Soškega tednika«

Čebelarstva zadruga za Slovensko Primorje in Trst v Gorici je obnovila svoje poslovanje

V Gorici je že po prvi svetovni vojni uspešno poslovala Slovenska čebelarstva zadruga. Ker je videl prosluli fašizem tudi v tej slovenski, popolnoma apolitični gospodarski organizaciji nevarnost, je morala vsled sile razmer l. 1934 prenehati z delovanjem. Najdragocenejšo imovino, to je valjarje za satnice sta spravila in ohranila tovariša - čebelarja Pavletič Jože in Gorkič Pavle.

Na splošno željo primorskih čebelarjev je bil sklican občni zbor Gor. Čebelarstva zadruga v Ljudskem domu v Gorici dne 7. aprila t. l. Enoglasno je bil izvoljen sledeči upravni odbor: predsednik Martelane Vladi; podpredsednik Gorkič Pavle; tajnik Nemec Oskar; blagajnik Pavletič Jože.

Sklenjeno je bilo, da znaša pristopnina v zadrugo 50 lir in delež 300 lir z desetkratnim jamstvom. Čebelarjem z večjim številom panjev se priporoča da vplačajo po več deležev. Začasni sedež zadruga je v St. Petru pri Gorici v poslopu KNOO, katero zastopa

tajnik istega odbora. Vse že ustanovljene čebelarstva podružnice v coni B prijavijo vstop svojega članstva v to zadrugo. O prenosu denarnih deležev bo naknadno sklepalo in urejeno.

Za cono A so bili na seji zadruga dne 14.4. t. l. izvoljeni sledeči poverjeniki za zbiranje članov in denarnih deležev. Tov. Tavčar Ivan, Kreplje pri Dutovljah za Gornji Kras; tov. Pavletič Rojan - Via Barbarigo, za Trst in okolice; tov. Štekar iz Števerjana za Brda; tov. učitelj v Desklah za Kanalsko dolino. Vosek za predelavo za satnice sprejema tov. Pavletič Jože iz St. Petra pri Gorici proti vplačilu 100 lir od kg.

Tovariši primorski čebelarji, organizirajte se čimprej v Čebelarstvo zadruga za Slov. Primorje in Trst v Gorici.

Za tovariše čebelarje, ki so tekom borbe prišli ob vse čebele in panje, bodo tovariši pri izdelovanju satnic prostovoljno žrtvovali 5% prinešenega voska. To lepo gesto bi bilo umestno, da jo posnemajo vsi čebelarji širom Slovenije.

DROBNE NOVICE

* V Apatinu je bil v zvezi s proslavo narodne vstaje v Srbiji odkrit spomenik borcem Rdeče armade in Jugoslovanske armade, ki so padli za osvoboditev mesta. Spomenik je odkril generalmajor Kiselj. V svojem govoru se je zahvalil rodoljubnim prebivalcem Apatina, ki so s svojimi skromnimi sredstvi postavili ta veličastni spomenik. Velika množica je pozdravila z navdušenim vzklikanjem predstavnika bratske Sovjetske zveze, tinaške Rdeče armade in mlado Titovo armado.

* Bolgarska mladinska delovna brigada, ki je prispela 1. julija v Brčko šteje 242 mladincev in 3 mladinke. Pri polaganju tračnic je dosegla odlične uspehe.

* Grški monarhistični poslanci - petdeset po številu - so dali v grškem parlamentu na glasovanje zahtevo, naj se čas prebije v službi v nemških »varnostnih bataljonih«, ki so bili ustanovljeni za časa nemške okupacije za borbo proti EAM-u, računa kot redna služba v grški vojski.

* Češkoslovaška mladinska delovna brigada ima dobro gledališko skupino, ki je že drugič nastopila pred našo mladino v svrhu medsebojnega kulturnega spoznanja. Po pozdravnem govoru je zapela češkoslovaška mladina svoje narodne pesmi in prikazala narodne ples.

* Akademija znanosti, vseučilišče v Beogradu in Kolarčeva ljudska univerza so priredili v veliki dvorani Kolarčeve ljudske univerze svečano akademijo posvečeno 90. obletnici rojstva slavnega iznajditelja in znanstvenika Nikolaja Tesla. Govorec o življenju in delu Nikole Tesle je ing. Slijič obširno prikazal vso veličino njegovega ustvarjanja. Profesor tehnične fakultete Vlada Jovanović je pojasnil uporabo znanstvenih odkritij Nikole Tesle in izjavil, da bi brez Teslovih genialnih odkritij polfaznega toka, vrtilnega magnetnega polja, na katerem temeljijo vsi industrijski elektromotorji in visokofrekvenčni tokovi, danes ne mogla obstojati moderna industrija in radiotekhnika.

* Jugoslovanske ekipe so osvojile prvenstvo Balkana v streljanju in telovadbi.

* Ljudsko sodišče v Budimpešti je izreklo 9 smrtnih obsodb na razpravi proti fašističnim zločincem, ki so v takozvani »Ujilas-kuči« v času Zsalassujevega terorja, ubili večjo skupino židov.

* S 16. julijem je bil vzpostavljen redni letalski promet med Beogradom in Tirano.

* V Split je dospela ladja »Gdinja« z materialom iz Danske, Švedske in Norveške, ki so ga te dežele poslale kot darilo Rdečemu križu Jugoslavije. Med darili je obleka, zdravila, sanitetni material in 1 roentgenski aparat - darilo mesta Stockholma Beogradu.

* Predsednik ljudske skupščine Srbije Siniša Stanković je imel predavanje o novi Jugoslaviji v Bruslju.

* Pariški časopisi »Ce soire«, »Front national«, »l'Humanité«, »Fraternité«, »Voix de Paris« in drugi so se odločno zavzeli, da se mora vprašanje Julijske krajine rešiti v prid Jugoslaviji.

* Letos je pričela žetev na južnozahodnem Slovaškem dva tedna prej kot pa lani. Pšenica je zelo dobre kakovosti. Upanja in izgledi v bodočnost so zato v pogledu prehrane boljši in sigurnejši od lanskega leta.

* Število prostovoljnih delavcev, ki odhajajo iz vseh čeških mest na pomoč severnočeški rudarjem v mostecko premoškopni revir, vsak dan raste. Pretekli teden je bilo v omenjeni revir poslanih 1.100 prostovoljcev, ki bodo skupno z rudarji skrbeli za to, da bo imela republika v času zime dovolj premoga na razpolago.

* Demokratična zveza Julijske krajine v Franciji je predvajala film »Prizori iz Julijske krajine« skoro po vseh mestih Francije z velikim uspehom.

* V Parizu v Theatre des Ambassadeurs so otvorili razstavo, ki prikazuje borbo jugoslovanskih narodov za svobodo s posebnim ozirom na prebivalstvo Julijske krajine.

* V Romuniji bodo letos prvič lahko volile tudi ženske. Predvideva se, da jih bo volilo 6 do 7 milijonov.

* Dr. Beneš je obiskal Moravsko, kjer ga je prebivalstvo navdušeno pozdravilo. Ob tej priliki je imel tudi pomemben govor, da je treba ojačiti edinstvo in bratstvo med Čehi in Slovaki ter odstraniti vse težkoče, ki so jih povzročili okupatorji. Dr. Beneš je nato govoril o prijateljstvu in tesnem sodelovanju med slovanskimi narodi in dodal: »Danes so vse slovanske države organizirane v demokratičnem duhu«.

* Na Dunaju se je pričel proces proti 250 zastrupljavcem otrok.

* Glavni tajnik Združenja narodov Trygve Lie odpotuje 22. julija v Moskvo, da se bo tam sestel z najvidnejšimi ruskimi voditelji.

* V zadnjih dneh so zaprosile sledeče države da se jih sprejme v organizacijo Združenih narodov: Mongolija, Afganistan in Transjordanija.

* Glavni ravnatelj UNRRE, La Guardia bo obiskal tudi mesto Trst.

* Skupina mladincev iz Jugoslavije bo odpotovala v Varšavo, kjer se bo udeležila obnove poljske prestolice.

* Iranska princesa Asraf Pahlavi, ki se muči v Sovjetski zvezi, je prispela s svojim spremstvom v Leningrad, kjer je bila prisrčno sprejeta.

* Kakor poroča agencija Antara je položaj v Indoneziji vedno bolj napet in to iz razloga, ker angleške in holandske čete razširjajo vojne operacije zlasti v predelu Vandunga, kjer s pomočjo Japoncev neprestano napadajo položaje Indonezijcev.

* Napadi monarhofašistov na demokratično prebivalstvo v Grčiji so vedno hujši. Na področju Lamije je monarhofašistična tolpa terorizirala prebivalstvo vasi Perivoj, a v Bikmorsu je ranila 70 oseb, od teh 35 težje. Na hišo Porfirogenisa, člana Centralnega komiteta EAM-a je bila vržena bomba.

* Pri napadu na udeležence mitinga komunistične partije v Rio de Janiero je policija ubila 4 in ranila več oseb.

* Grška vlada nadaljuje s pripravami za izvedbo plebiscita v vprašanju povratka kralja Jurija v Grčijo. Plebiscit se bo vršil 1. septembra. Kakih 100 britanskih opazovalcev je že na delu »ev nadzira revizijo volilnih spisov. Pričakujejo, da bo prišlo še 80 ameriških opazovalcev. Ljudske množice pa ne pridejo do besede, ker jim to sedanja vlada preprečuje.

* Fašistični banditi v Trstu pod zavezniško vojaško upravo nadaljujejo, kakor da ni bilo vojne proti fašizmu. Vedno bolj pogosti so vloni na postaji sv. Andreja (Campo Marzio). Doga se celo, da tolpa z brzostrelkami pri belem dnevu napade v službenice in jih s tem prisili, da morajo mirno gledati, kako roba vagon za vagonom. Še čedeče na prihajajo tatovi k nezavarovanim vlakom po noči, vlamljajo v vagon, odnašajo ogromne količine sladkorja in drugih živil, ki jih pošilja UNRRA. Kradejo pakete, ki jih pošiljajo skrbni ameriški rojaki siromašnim svojcem v domovino. Samo 1. julija so pokradli 240 vreč paketov.

* Ob proslavi 14. julija v Parizu so delovne in demokratične množice v Franciji izrazile svoje občudovanje nad junaško borbo naroda Trsta in Julijske krajine proti fašističnim tolpom. V močeni povorki, ki se je vila po pariških ulicah so bili tudi člani demokratične unije in begunci iz J.K., katere so Parižani burno pozdravljali. V sprevodu so nosili jugoslovanske in italijanske zastave z zvezdo ter transparente, za priključitev Trsta in Primorja Jugoslaviji. Parižani so pokazali svojo solidarnost s stavkojočimi in delavskimi organizacijami ter darovali 100.000 frankov v njihovo pomoč.

* Čez 100.000 delavcev v Rusiji bo letos odšlo na počitnice. Več desetstisoč jih bo odšlo v zdravilišča in počitniške dome.

* V tržaško pristanišče sta prispela v zadnjih dneh dva ameriška parnika s tovorom živine, ki jo pošilja UNRRA za Jugoslavijo.

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAVDAŽ — Za list odgovarja: ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: GORICA, »Ljudski dom« pritiče Izdajalica lista je odobrena od A.I.S. Tisk KATOLIŠKE TISKARNE v Gorici — Najemnik: »Primorski dnevnik«